

**Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων -
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου**

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο
Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων -
Πανεπιστήμιο Πειραιά

**Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Πρόγραμμα
Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση»**

**«Η νέα αστική ατζέντα της Ευρώπης και οι
χρηματοδοτήσεις στους ΟΤΑ.
Μελέτη, περίπτωση ο Δήμος του Αγίου Δημητρίου»**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Επιβλέπων ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΟΤΙΟΣ

Κόρινθος, Οκτώβριος 2017

**Department of Political Studies and International
Relations - University of Peloponnese
Department of Economics - Democritus University of
Thrace
Department of Economics - Aristotle University of
Thessaloniki
Department of Business Administration - University of
Piraeus**

**Master Program in «Local and Regional Government and
Development»**

**“The new urban agenda of EU and the fundings of
Municipalities.
Test Example: Municipality of Agios Dimitrios
Attica”**

PANAGIOTIS PANAGIOTOPOULOS

SUPERVISOR MANOLIS KOUTOYLAKIS

Corinth, October 2017

**«Η νέα αστική ατζέντα της Ευρώπης και οι
χρηματοδοτήσεις στους ΟΤΑ.
Μελέτη, περίπτωση ο Δήμος του Αγίου Δημητρίου»**

**“The new urban agenda of EU and the fundings of
Municipalities.
Test Example: Municipality of AgiosDimitrios
Attica”**

Περίληψη

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρώπης αφορά το κυριότερο επενδυτικό όπλο της Ευρώπης, το οποίο βασίζεται στην αξιοποίηση ποικίλων παρεμβάσεων, με απώτερο στόχο την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων ευρωπαϊκών κρατών, σύμφωνα με του όρους του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της ευρωπαϊκής πολιτικής θέτουν ως προτεραιότητά τους την «προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης» αλλά και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής Ευρωπαίων και, κυρίως, των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική θέτει ως στόχο της την άμβλυνση των διαφόρων ανισοτήτων, που παρουσιάζονται μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Περιφερειακή πολιτική παρουσιάζεται και ως Πολιτική Συνοχής, επιδεικνύοντας οικονομικό, εδαφικό και κοινωνικό χαρακτήρα. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε ένα πολύ μεγάλο μέρος του κοινοτικού προϋπολογισμού καλείται να καλύψει τις ανάγκες, που δημιουργεί η υλοποίηση όλων αυτών των στόχων. Επίσης, έμφαση δίνεται στον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών της Ε.Ε και τη θεσμοθέτηση των διαρθρωτικών ταμείων, του Ταμείου Συνοχής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Ειδικότερα, η εδαφική συνοχή αναφέρεται στην προσπάθεια σύνδεσης των περιφερειών με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να λειτουργεί εποικοδομητικά για την Ευρώπη, αξιοποιώντας το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημά και καλλιεργώντας κλίμα συνεργασίας με τις άλλες περιφέρειες και επιτυγχάνοντας τη διαχείριση των διαφόρων προβλημάτων και την επιτυχή αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων (Hooghe, 1998). Το ενδιαφέρον, όμως, εστιάζεται στη μελέτη αυτή στη διερεύνηση του ρόλου της ευρωπαϊκής αστικής ατζέντας, η οποία αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο για την ενίσχυση, κυρίως, των μη αναπτυγμένων περιοχών.

Ουσιαστικά, με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής αστικής ατζέντας επιδιώκεται η επίτευξη της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών, η διεύρυνση των πολιτικών με τοπική διάσταση, ο εμπλουτισμός των γνώσεων για τις διάφορες περιοχές και η ενθάρρυνση της συνεργασίας των διαφόρων περιοχών, με απώτερο στόχο την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Για τον λόγο αυτό δίνεται έμφαση στην ανάδειξη του ρόλου του εδαφικού κεφαλαίου και στη διαμόρφωση ενός εκσυγχρονισμένου μοντέλου τοπικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό γίνεται κατανοητή η σημασία της εδαφικής ατζέντας στη βιώσιμη ανάπτυξη των ΟΤΑ. Για τον λόγο αυτό στη βιβλιογραφική αυτή μελέτη θα διερευνηθεί ο ρόλος της στη λειτουργία του δήμου του Αγίου Δημητρίου Αττικής, αναδεικνύοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αξιοποίησης της.

Abstract

Europe's regional policy is Europe's main investment weapon, which is based on the exploitation of various interventions, with the ultimate goal of strengthening the least developed European countries, in line with the terms of Gross National Product. The design and implementation of European policy set as their priority the "promotion of economic development but also the upgrading of the quality of life of Europeans and especially of the least developed countries. European regional policy sets the goal of mitigating the various inequalities that exist between European states and the strengthening of the least developed Member States of the European Union.

Regional policy is also presented as a Cohesion's Policy, demonstrating an economic, territorial and social character. For this reason too, a very large part of the Community budget is required to meet the needs which are created by the implementation of all these objectives. Emphasis is also placed on coordinating the economic policies of the EU's Member States and the institutionalization of the Structural Funds, the Cohesion Fund and the European Investment Bank.

In particular, territorial cohesion refers to the effort to connect the regions in such a way as to operate constructively for Europe, exploiting its competitive advantage and fostering a climate of cooperation with the other regions, and managing the various problems and successfully tackling common challenges (Hooghe, 1998). However, the focus in this study is in the effort to explore the role of the European Urban Agenda, which is a particularly important tool to support, in particular, the underdeveloped regions.

In essence, the implementation of the European Urban Agenda aims to achieve the integrated development of the various regions, to broaden the policies with a local dimension, to enrich the knowledge of the various regions and to encourage the cooperation of the different regions, with the ultimate aim of promoting the European integration. For this reason, emphasis is placed on the emergence of the role of territorial capital and the development of a modernized model of local development.

In this context, the importance of the Territorial Agenda in the sustainable development of Local Authorities is understood. Therefore, in this bibliographic study, its role in the operation of the municipality of Agios Dimitrios of Attica, will be explored, highlighting the particular features of its exploitation.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	5
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο 1 ^ο -Η εξέλιξη της πολιτικής συνοχής και η ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης.....	14
Κεφάλαιο 2 ^ο -Η Εδαφική Ατζέντα σε παγκόσμιο επίπεδο.....	25
Κεφάλαιο 3 ^ο -Η Εδαφική Ατζέντα σε ευρωπαϊκό επίπεδο.....	32
Κεφάλαιο 4 ^ο -Αναπτυξιακός σχεδιασμός και προγραμματισμός για τους Δήμους.....	39
Κεφάλαιο 5 ^ο - Εφαρμογή της Εδαφικής Ατζέντας στο τοπικό επίπεδο. Αναφορά στην περίπτωση του Δήμου Αγ. Δημητρίου.....	45
Κεφάλαιο 6 ^ο – Συμπεράσματα.....	56
Βιβλιογραφία.....	60

Εισαγωγή

Η σύγχρονη κοινωνία διακρίνεται για τον παγκοσμιοποιημένο, διαπολιτισμικό και ανταγωνιστικό χαρακτήρα της, ενώ, επίσης, στον τρόπο λειτουργίας της σημαντική θεωρείται η επιρροή της Ε.Ε. Για τον λόγο αυτό άλλωστε αρκετοί μελετητές διερευνούν τον ρόλο της Ε.Ε. στη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην προστασία της παγκόσμιας ειρήνης.. Οι καταστροφές που προκάλεσε σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο ο Β* Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησαν στην προώθηση και την υλοποίηση της ιδέας της ενοποίησης των διαφόρων ευρωπαϊκών κρατών. Η ενοποίηση των ευρωπαϊκών κρατών και γενικότερα η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προωθήθηκαν σε διαφορετικά στάδια και κύριο χαρακτηριστικό τους αποτελούν οι ποικίλες τροποποιήσεις και μεταβολές, με απώτερο στόχο την προσαρμογή της Ευρώπης στις προκλήσεις και τις ανάγκες της κάθε εποχής και των τοπικών κοινωνιών, αλλά και στην ικανοποίηση των προσδοκιών και των απαιτήσεων των Ευρωπαίων πολιτών (Παπαδασκαλόπουλος κ.α., 2002).

Στην Ε.Ε μέχρι σήμερα έχουν ενταχθεί 28 κράτη – μέλη , τα οποία δραστηριοποιούνται σε κοινό πολιτικό, πολιτιστικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, έχοντας ήδη υιοθετήσει κοινές αξίες. Κύριος στόχος αυτών των κρατών είναι να αξιοποιήσουν την ένταξή τους στην Ε.Ε για την προστασία τους από πολεμικές συρράξεις και εξωτερικούς κινδύνους, αλλά και να επιτύχουν την ασφαλή λειτουργία τους. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι κυριότερες ευρωπαϊκές αρχές επιτυγχάνονται με την υλοποίηση μίας κοινής πολιτικής, που θα μπορεί να προωθήσει την προάσπιση της κοινής πολιτικής στο πλαίσιο της Ε.Ε και να οδηγήσει στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για την προβολή του ευρωπαϊκού οράματος και της ευρωπαϊκής ιδέας.

Μπορεί, η ευρωπαϊκή ιδέα να θεωρείται ότι μπορεί να επιλύσει τα προβλήματα των ευρωπαϊκών κρατών, επιτυγχάνοντας την κοινωνική και πολιτική συνοχή τους, όμως, τα τελευταία χρόνια η οικονομική κρίση και οι υφεσιακές πολιτικές έχουν εντείνει τη δημιουργία ενός κλίματος ευρωσκεπτικισμού. Η συγκεκριμένη μορφή ευρωσκεπτικισμού θέτει στο επίκεντρο της την ανάγκη αναθεώρησης του σχεδιασμού της λειτουργίας της Ε.Ε και τον εμπλουτισμό και τον εκσυγχρονισμό των ευρωπαϊκών πρακτικών, που εφαρμόζονται για τη διασφάλιση της ευρωπαϊκής συνοχής και την αποτροπή συγκρουσιακών καταστάσεων (Ανδρικόπουλος, 2011)

Ταυτόχρονα, θεωρείται σημαντική η υλοποίηση δράσεων, που μπορούν να άρουν το κλίμα ευρωσκεπτικισμού και να αναδείξουν τον λειτουργικό ρόλο των ευρωπαϊκών θεσμών. Αναγκαία, όμως, θεωρείται και η εύρεση αποτελεσματικών λύσεων για την επιτυχή διαχείριση των σύγχρονων προβλημάτων και την προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών των κρατών – μελών της Ε.Ε(Ανδρικόπουλος, 2011).

Ιδιαίτερη έμφαση, όμως, δίνεται στην ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική, η οποία αναφέρθηκε ουσιαστικά για πρώτη φορά στο προοίμιο της Συνθήκης της Ρώμης, όπου προβάλλεται η ανάγκη των ευρωπαϊκών κρατών να «ενισχύσουν την ενότητα των οικονομιών τους και να προωθήσουν την αρμονική τους ανάπτυξη, μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων» (Δαγιόγλου, 1989). Ουσιαστικά, με τον τρόπο αυτό επισημάνθηκε η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης μίας περιφερειακής πολιτικής «ανακατανομής και μεταβίβασης πόρων προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, οι οποίες στην πρώτη αυτή φάση των έξι κρατών – μελών ήταν πολύ μικρότερες από ότι σήμερα» (Ανδρικόπουλου, 1995α).

Σε γενικές γραμμές, η περιφερειακή πολιτική αποτελεί μία πολιτική, που θέτει ως προτεραιότητα της την προώθηση στρατηγικών επενδύσεων σε όλες τις ευρωπαϊκές πόλεις και περιφέρειες, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της οικονομικής τους ανάπτυξης και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Επιπλέον, θεωρείται μία μορφή επίδειξης αλληλεγγύης, επειδή οι δράσεις υποστήριξης αφορούν, κυρίως, τις μη ανεπτυγμένες ή τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, τα μεγαλύτερα κονδύλια του προϋπολογισμού της Ε.Ε αφορούν κατά κύριο λόγο την περιφερειακή πολιτική, η οποία θεωρείται το σημαντικότερο ευρωπαϊκό επενδυτικό εργαλείο (Στεφάνου, 1999).

Εκτός από την εδαφική συνοχή, όμως, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται και στην οικονομική και κοινωνική συνοχή, η οποία αφορά «την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της πράσινης οικονομικής ανάπτυξης στις περιφερειακές οικονομίες και παροχή καλύτερων υπηρεσιών, περισσότερων ευκαιριών απασχόλησης και καλύτερης ποιότητας ζωής στους κατοίκους». Με τον τρόπο αυτό η Ε.Ε επιδιώκει την προώθηση των απαιτούμενων δράσεων για την επιτυχή διαχείριση των διαφόρων κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων και την παροχή κινήτρων για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κρατών – μελών της Ε.Ε.

Άλλωστε, οι σημαντικότεροι παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται το εδαφικό κεφάλαιο των διαφόρων περιοχών αφορά ««τη γεωγραφική θέση μιας περιοχής, το μέγεθος, τον βαθμό παραγωγικού εξοπλισμού, το κλίμα, τις παραδόσεις, τους φυσικούς πόρους, την ποιότητα ζωής ή τις οικονομίες συγκέντρωσης που παρέχονται από τις πόλεις, αλλά μπορούν επίσης να συμπεριλαμβάνουν θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων και βιομηχανικές περιοχές ή άλλα επιχειρηματικά δίκτυα που μειώνουν τα κόστη συναλλαγών. Άλλοι παράγοντες μπορεί να είναι «μη εμπορεύσιμες αλληλεξαρτήσεις» όπως οι κατανοήσεις, οι συνήθειες και οι άτυποι κανόνες που κινητοποιούν τους οικονομικούς δρώντες να εργαστούν μαζί υπό συνθήκες αβεβαιότητας ή η αλληλεγγύη και η σύγκλιση των ιδεών που συνήθως αναπτύσσεται στις συσπειρώσεις μικρών και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων του ίδιου τομέα (κοινωνικό κεφάλαιο)» (OECD, 2001).

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει την άρση των ανισοτήτων που σημειώνονται στις διάφορες περιφέρειες της και, κυρίως, στις περιφέρειες με αγροτικό και νησιωτικό χαρακτήρα, όπου ιδιαίτερα έντονα είναι τα δημογραφικά προβλήματα. Επιπλέον, το ενδιαφέρον εστιάζεται στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών, στη διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, επιλύοντας βασικά τους προβλήματα. Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική «ξεκινά από την ύπαρξη παραπόνων (grievances), που ταυτίζονται με συγκεκριμένα τμήματα μίας χώρας, καθώς και από τις συγκρούσεις οικονομικών συμφερόντων μεταξύ κυρίαρχων τμημάτων των περιφερειακών κοινοτήτων». Επίσης, είναι γνωστή και ως πολιτική συνοχής, καθώς το ενδιαφέρον της εστιάζεται στην ενίσχυση της εδαφικής και κοινωνικής συνοχής όλων εκείνων των περιφερειών, που πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χρηματοδότησή τους.

Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται η Αστική Ατζέντα της ΕΕ (EU Urban Agenda), η οποία οδηγεί σε έναν ολοκληρωμένο και συντονισμένο τρόπο προσέγγισης των αστικών θεμάτων της Ε.Ε, της νομοθεσίας και των ευρωπαϊκών πολιτικών. Απώτερος στόχος της Αστικής Ατζέντας της ΕΕ θεωρείται η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αστικών περιοχών. Ειδικότερα, οι βασικότεροι πυλώνες της Αστικής Ατζέντας θεωρούνται οι εξής :

- αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός της γνώσης

- βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου
- βελτίωση πρακτικών χρηματοδότησης. (Κοκκώσης κ.α., 2005)

Εικόνα 1 – Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο

Κατανοώντας, λοιπόν, τη σημασία της Αστικής Ατζέντας, η συγκεκριμένη μελέτη θα διερευνήσει και θα αξιολογήσει τον ρόλο της, μέσα από την παρουσίαση των πρακτικών χρηματοδότησης των ΟΤΑ και τη μελέτη περίπτωσης του Δήμου Αγίου Δημητρίου. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί η περιφερειακή πολιτική, ενώ θα αξιολογηθεί η ιστορική εξέλιξη της πολιτικής συνοχής έως την εποχή μας και θα παρουσιαστεί η χωρική/εδαφική διάσταση στην νέα προγραμματική περίοδο 14-20, με απώτερο στόχο την κατανόηση του περιεχομένου και του ρόλου της. Στο επόμενο κεφάλαιο θα δοθεί έμφαση στην ανάλυση του περιεχομένου και του ρόλου της Αστική Ατζέντα και των ΟΤΑ σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα παρουσιαστεί η περίπτωση της Habitat 3.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η εδαφική ατζέντα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ, επίσης, θα παρουσιαστεί η περίπτωση της συμφωνίας του Amsterdam, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της χωρικής διάστασης, όπως αυτή εκφράζεται στο ΕΣΠΑ και της ανάπτυξης του ρόλου των πόλεων. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η εδαφική Ατζέντα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, για να κατανοηθεί και να αξιολογηθεί ο ρόλος της και θα αναλυθεί και αξιολογηθεί ο ρόλος των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Στο πέμπτο κεφάλαιο θα αναλυθεί η εφαρμογή της Εδαφικής Ατζέντας στο τοπικό επίπεδο, διερευνώντας την περίπτωση του Δήμου Αγ. Δημητρίου. Η μελέτη αυτή θα ολοκληρωθεί με την παράθεση των απαιτούμενων συμπερασμάτων.

Για την υλοποίηση αυτής της μελέτης θα αξιοποιηθεί η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Ειδικότερα, θα αξιοποιηθούν δευτερεύουσες πηγές, μέσα από τις οποίες θα αντληθούν στοιχεία, που θα διευκολύνουν την κατανόηση του ρόλου της αστικής ατζέντας αλλά και τη σημασία της αξιοποίησης της στην περίπτωση του δήμου του Αγίου Δημητρίου Αττικής.

Κεφάλαιο 1ο - Η εξέλιξη της πολιτικής συνοχής και η ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης

1.1 Η εξέλιξη της πολιτικής συνοχής και η ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης

Ο τρόπος λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εποχή μας αποτελεί προϊόν μία πολυετούς και επίπονης διαδικασίας. Το όραμα μιας ενωμένης Ευρώπης, δημιουργήθηκε αμέσως μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η Ευρώπη είχε ισοπεδωθεί οικονομικά και κοινωνικά και ήταν απαραίτητο να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ανασυγκρότησης της. Ήταν απαραίτητο να δημιουργηθούν θεσμοί διακυβέρνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου οι ευρωπαϊκοί λαοί που χαρακτηρίζονταν από διαφορετική γλώσσα, κουλτούρα και διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης, να προωθήσουν την υλοποίηση της λεγόμενης «Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης».

Δύο χρόνια μετά την λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και συγκεκριμένα στις 16 Απριλίου του 1948 προωθήθηκε η υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΟΣ), ο οποίος στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης(ΟΟΣΑ). Με τον τρόπο αυτό επιδιώχθηκε η λήψη οικονομικής βοήθειας από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, που αποτελεί το λεγόμενο σχέδιο "MARSALL". Στόχος του ήταν η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας και η προσπάθεια ανοικοδόμησής της, προωθώντας με τον τρόπο αυτό τη βιομηχανική ανάπτυξη και τη δημοσιονομική και οικονομική εξυγίανση. Στη συνέχεια στις 9 Μαΐου του 1950 ο Robert Schuman προχώρησε στην διακήρυξη του σχεδίου, με το οποίο δινόταν έμφαση στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η οποία υπογράφηκε στις 18 Απριλίου του 1951, με βάση τη Συνθήκη των Παρισίων (Tonidi, 2005).

Η Διακήρυξη αυτή υπογράφηκε από τα έξι κράτη Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία και Λουξεμβούργο, με στόχο την η ίδρυση μίας ενιαίας αγοράς άνθρακα και χάλυβα. Στο πλαίσιο αυτό η διάρκεια της ΕΚΑΧ ορίστηκε στα 50 χρόνια, ενώ η λειτουργία της σταμάτησε στις 23 Ιουλίου του 2002.

Με τη λειτουργία της η ΕΚΑΧ πέτυχε να προωθήσει τη στρέβλωση της αγοράς, καθώς με τις βασικές αρχές της ενισχύονταν και παρεμβάλλονταν στην αγορά δύο συγκεκριμένα προϊόντα άνθρακα και χάλυβα. Για τον λόγο αυτό θεωρήθηκε απαραίτητο να δημιουργηθεί μία ευρωπαϊκή κοινότητα που θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για την οικονομική ενοποίηση των κρατών – μελών της Ευρώπης, αλλά και για τη συνεργασία τους σε θέματα, που αφορούσαν την ασφάλεια της Ευρώπης.

Στο πλαίσιο αυτό στις 25 Μαρτίου 1957 τα ιδρυτικά μέλη της ΕΚΑΧ υπέγραψαν δύο συνθήκες, με βάση τις οποίες προβλεπόταν η δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής αγοράς και η δημιουργία μιας αγοράς, που θα βασιζόταν στην αξιοποίηση της ατομικής ενέργειας. Μετά από την υπογραφή αυτών των συνθηκών συστήνονται στον ευρωπαϊκό χώρο η ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) και η ΕΚΑΕ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας). Ειδικότερα, η ΕΟΚ συστάθηκε με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και την παροχή στήριξης στα κράτη – μέλη της Ε.Ε, δίνοντας έμφαση στην ελεύθερη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων. Για να υλοποιηθεί, όμως, ο συγκεκριμένος σκοπός, βασική προϋπόθεση θεωρούνταν η κατάργηση των δασμών και η απελευθέρωση του εμπορίου. Επιπλέον, με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την προώθηση της Τελωνειακής Ένωσης και την δημιουργία ενός Κοινού Εξωτερικού Δασμολογίου, που θα διευκόλυνε την επιτυχή διαχείριση των οικονομικών ζητημάτων (Κοκκώσης κ.α., 2005).

Με βάση τη Συνθήκη της ΕΟΚ εισάγεται για πρώτη φορά στον ευρωπαϊκό χώρο η έννοια του κοινού προϋπολογισμού, θεωρώντας ως έσοδα μόνο τις εισφορές των κρατών – μελών της Ε.Ε. Η τροποποίηση της συγκεκριμένης συνθήκης έγινε αρχικά με τη Συνθήκη των Βρυξελλών, η οποία είναι γνωστή ως σήμερα με τον όρο «συνθήκη συγχώνευσης» (1965). Με τη συνθήκη αυτή αντικαθίστανται τα τρία Συμβούλια Υπουργών (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ και Ευρατόμ), η Ανώτατη Αρχή, αλλά και Επιτροπές (ΕΟΚ, Ευρατόμ) με τη δημιουργία ενός ενιαίου Συμβουλίου και μίας ενιαίας Επιτροπής. Επίσης προωθείται η αντικατάσταση του συστήματος χρηματοδότησης των Κοινοτήτων από συνεισφορές των κρατών μελών με τη λειτουργία ενός συστήματος ιδίων πόρων. Ταυτόχρονα προωθείται η θέσπιση ενός ενιαίου προϋπολογισμού για τις Κοινότητες (Κόνσολας, 1997).

Με την υπογραφή της συνθήκης του 1975 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει τη δυνατότητα να απορρίπτει τον προϋπολογισμό και να προχωρεί στη χορήγηση απαλλαγής στην Επιτροπή για την εκτέλεσή του. Επίσης, θεσπίζεται ενιαίο ελεγκτικό συνέδριο για τις τρεις κοινότητες, και ταυτόχρονα οργανισμός λογιστικού ελέγχου και δημοσιονομικής διαχείρισης. Λίγο αργότερα και πιο συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 1979 προωθείται η καθιέρωση του νέου Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος και του ECU (Τσούκαλης, 1998).

Ιδιαίτερη έμφαση, όμως, δίνεται στην υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβόνας το 2007, η οποία προχώρησε σε εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις σε ποικίλους τομείς. Επίσης, με τη συνθήκη αυτή τίθεται τέλος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καταργείται ο παλιός τρόπος αρχιτεκτονικής δόμησης της Ε.Ε και αποφασίζεται η νέα κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών. Σημαντικές τροποποιήσεις, επίσης, προωθήθηκαν στον τρόπο λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, αλλά και στη διαδικασία της λήψης των διαφόρων αποφάσεων. Με τον τρόπο αυτό αποδεικνύεται ότι πλέον προτεραιότητα αποτελεί η αναβάθμιση της λήψης αποφάσεων σε μία διευρυμένη Ε.Ε, ενώ έμφαση δίνεται στην παροχή της ευκαιρίας στα θεσμικά όργανα να νομοθετούν και να προχωρούν στην έγκριση μέτρων σε νέους πολιτικούς τομείς (Τσούκαλης, 1998).

Ιδιαίτερη έμφαση, λοιπόν, δίνεται στα εξής βασικά σημεία – σταθμούς, που αποδεικνύουν τη στροφή του ενδιαφέροντος στη διαμόρφωση της κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής :

- 1) 1975 : ίδρυση του ΕΤΠΑ
- 2) 1979 : πρώτη τροποποίηση του ΕΤΠΑ
- 3) 1984 : απόφαση για συνολική αναμόρφωση της λειτουργίας του ΕΤΠΑ

Για την κατανόηση, όμως, της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, τα οποία αποτελούν σταθμό για τον τρόπο διαμόρφωσης της περιφερικής πολιτικής. Ουσιαστικά από το 1980 είχαν αρχίσει οι συζητήσεις για τις δυνατότητες ανάπτυξης των μεσογειακών περιφερειών, συζητήσεις, που, όμως, κορυφώθηκαν, αμέσως μετά την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981.

Ουσιαστικά, ο τρόπος λειτουργίας των ΜΟΠ διαμορφώθηκε με βάση τις ελληνικές παρεμβάσεις, με αποτέλεσμα να θεωρούνται ο βασικός παράγοντας μεταβολής της φιλοσοφίας, που επικρατούσε μέχρι εκείνη την περίοδο στον τρόπο σχεδιασμού και υλοποίησης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων. Είναι σαφές, λοιπόν, ο τρόπος επιρροής, που άσκησαν στην επιλογή των πρακτικών διαμόρφωσης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων και παροχής στήριξης στα κράτη – μέλη της Ε.Ε (Μητσός, 2000).

Επίσης, όπως επισημαίνεται, τα ΜΟΠ «εντάσσονται στα πλαίσια που καθόρισε ο Κανονισμός (1784/84) του ΕΤΠΑ και εξειδικεύουν στην πράξη τις έννοιες της ολοκληρωμένης αναπτυξιακής προσέγγισης των προγραμμάτων με ολοκληρωμένο χαρακτήρα, της αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού και του συντονισμού των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών». Με βάση τον τρόπο αυτό λειτουργίας τους προωθείται η ενίσχυση του συμπληρωματικού χαρακτήρα των διαφόρων αυτών δράσεων, που είναι απαραίτητο να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών και των περιφερειών. Επισημαίνεται, επίσης, ότι η χρηματοδότηση των συγκεκριμένων σχεδίων είναι απαραίτητο να εντάσσεται σε συνολικά περιφερειακά προγράμματα, τα οποία καταρτίζουν οι διάφορες αρχές, αλλά και οι περιφερειακές αρχές. Ταυτόχρονα τα ΜΟΠ αναφέρονται σε πολυετείς δράσεις, οι οποίες διακρίνονται για τη συνοχή μεταξύ τους, αλλά και για τη συνοχή ανάμεσα στις κοινές πολιτικές (Ανδρικόπουλος, 2011).. .

Μετά τη λειτουργία, λοιπόν, των ΜΟΠ η ενίσχυση των περιφερειακών ανισοτήτων οδηγεί στην άσκηση πιέσεων από τις φτωχότερες χώρες για τον εκσυγχρονισμό της διαρθρωτικής πολιτικής και, επίσης, την αύξηση όλων εκείνων των πόρων, που καλούνται να την υπηρετήσουν, στο πλαίσιο της θέσπισης της εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον, στο Συμβούλιο Υπουργών τον Ιούνιο του 1985 είχε ήδη γίνει αποδεκτή από την Επιτροπή η αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων, αλλά και η μεταρρύθμιση της διαρθρωτικής πολιτικής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, επίσης, στην τροποποίηση και θεσμική ανασυγκρότηση των ιδρυτικών Συνθηκών της Κοινότητας, που πραγματοποιείται με την Ενιαία ευρωπαϊκή Πράξη, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό υπόσταση στην περιφερειακή πολιτική της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό δίνεται έμφαση στην υιοθέτηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, η οποία προωθείται στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς (Μαραβέγιας κ.α., 2007).

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τη Συνθήκη της ΕΟΚ ο στόχος της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής αναφέρεται στο ότι «Η Κοινότητα, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει και εξακολουθεί την δράση της, με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Η Κοινότητα αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στην μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών»(Άρθρο 158 ΣΕ).

Κατά την περίοδο 1989 – 1993 προωθείται η μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων, μέσω της λήψης διαφόρων αποφάσεων και της προώθησης διαφόρων μέτρων. Οι μεταρρυθμίσεις αυτών των ταμείων βασίζονται στην εφαρμογή κανονισμών, που αφορούν τα εξής θέματα :

- τρόπος λειτουργίας ταμείων
- συνεργασία μεταξύ ταμείων
- μορφής παρέμβασης
- στόχοι – προτεραιότητες
- χρηματοδότηση ταμείων

Επίσης, η λειτουργία των συγκεκριμένων ταμείων βασίζεται στις εξής αρχές :

- αρχή προσθετικότητας
- αρχή συγκέντρωσης
- αρχή εταιρικής σχέσης
- αρχή προγραμματισμού (Allen, 1996)

Επίσης, η περιφερειακή πολιτική αποκτά νέα υπόσταση με την απόφαση για αναθεώρηση των συνθηκών στο Μάαστριχτ το 1991 και προωθείται η δημιουργία του Ταμείου Συνοχής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, παρουσιάζουν και οι στόχοι, που τέθηκαν κατά την περίοδο 1994 -1999, όπως αυτοί επισημαίνονται στον πίνακα, που ακολουθεί, καθορίζοντας τις προτεραιότητες, που πλέον τίθενται.

Πίνακας 1 – Στόχοι 1994 1999

Στόχος αριθ. 1: ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών.

Στόχος αριθ. 2: ανασυγκρότηση των περιφερειών ή τμημάτων περιφερειών που πλήττονται σοβαρά από την βιομηχανική παρακμή.

Στόχος αριθ. 3: καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, επαγγελματική ένταξη των νέων και των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, προώθηση της ισότητας ευκαιριών για άντρες και γυναίκες στην αγορά εργασίας.

Στόχος αριθμ. 4: προσαρμογή των εργαζομένων στις βιομηχανικές μεταλλαγές και στην εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής.

Στόχος αριθμ. 5: αγροτική ανάπτυξη, όπου:

Στόχος αριθμ. 5α: προσαρμογή των γεωργικών διαρθρώσεων στο πλαίσιο της αναμόρφωσης της ΚΓΠ, εκσυγχρονισμός και αναδιάρθρωση της αλιείας

Στόχος αριθμ. 5β: ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των αγροτικών περιοχών

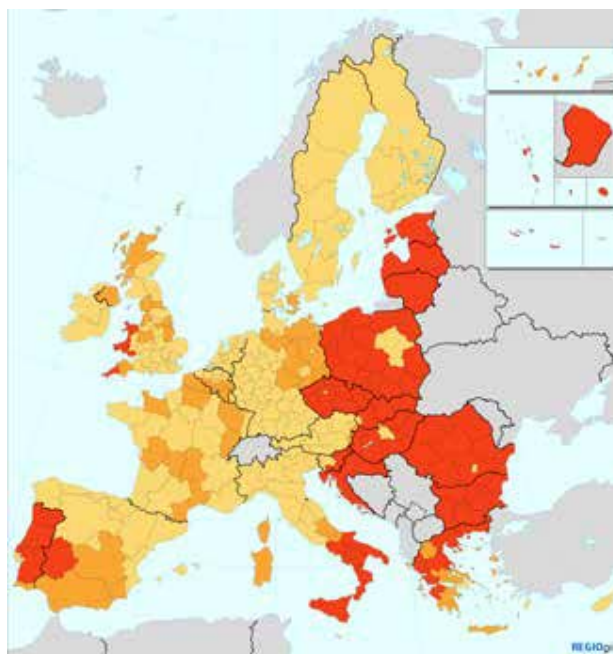
Στόχος αριθμ. 6: ανάπτυξη και διαρθρωτική προσαρμογή των περιφερειών με ιδιαίτερα χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού

Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει και η Τρίτη μεταρρυθμιστική προσπάθεια, η οποία βασίστηκε στις προτάσεις, που υπέβαλε η Επιτροπή για την Ατζέντα 2000. Οι προτάσεις αυτές υποβάλλονται με βάση τα προβλήματα, που δημιουργούνται από την αύξηση των ανισοτήτων και τη μείωση των θέσεων απασχόλησης, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την ανάγκη επιτυχούς σχεδιασμού της περιφερειακής πολιτικής της Ευρώπης. Με βάση, τέλος, την Ατζέντα του 2000, προτάθηκε ο τετραγωνισμός του κύκλου, που αναφέρεται στη θέσπιση ενός δημοσιονομικού πλαισίου για της διεύρυνση, το οποίο να μπορεί να :

- διατηρήσει τα σημερινά επίπεδα στήριξης, όπως αυτά παρουσιάζονται, κυρίως, στα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη – μέλη
- να διευκολύνει τη διατήρηση ενός ενιαίου πλαισίου για τη θέσπιση των κοινοτικών πολιτικών
- «να είναι συμβατό με τη διατήρηση σταθερών ως ποσοστών του κοινοτικού ΑΕΠ της οροφής των ιδίων πόρων στο 1,27%, και της δαπάνης για διαρθρωτικές πράξεις στο 0,46%».

Στην εικόνα, λοιπόν, που ακολουθεί παρουσιάζονται τα οφέλη για κάθε μία από τις 274 ευρωπαϊκές περιφέρειες.

Εικόνα 1 – Οφέλη για κάθε ευρωπαϊκή περιφέρεια

Κατηγορία

	Λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ < 75 % του μέσου όρου της ΕΕ των 27): 182,2 δισ. Ευρώ
	Περιφέρειες μετάβασης (κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ από ≥ 75 % έως < 90% του μέσου όρου της ΕΕ των 27): 35,4 δισ. Ευρώ
	Πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες (κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ ≥ 90% του μέσου όρου της ΕΕ των 27): 54,3 δισ. Ευρώ

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η περιφερειακή πολιτική της Ευρώπης αποτελεί μία μορφή έκφρασης αλληλεγγύης, αναδεικνύοντας την ανάγκη παροχής στήριξης, κυρίως στις λιγότερες αναπτυγμένες περιφέρειες.

Για αυτόν τον λόγο άλλωστε δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη διερεύνηση και στην αξιολόγηση του τρόπου σχεδιασμού και εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ότι οι σημαντικότεροι στόχοι της Ε.Ε, που θεωρείται απαραίτητο να υλοποιηθούν μέχρι το 2020 είναι οι εξής:

- ενίσχυση των δράσεων έρευνας και ανάπτυξης
- ενίσχυση δράσεων εκπαίδευσης και προσπάθεια αποτροπής κρουσμάτων κοινωνικού αποκλεισμού και σχολικής διαρροής
- διεύρυνση ευκαιριών απασχόλησης και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- περιορισμός φαινομένων εξαθλίωσης και κοινωνικού αποκλεισμού
- ενίσχυση βιωσιμότητας και περιβαλλοντικών δράσεων
- περιορισμός κοινωνικού αποκλεισμού και εξαθλίωσης (Μητσός, 2000)

Όπως επισημαίνεται, η περιφερειακή πολιτική «ξεκινά από την ύπαρξη παραπόνων (grievances), που ταυτίζονται με συγκεκριμένα τμήματα μίας χώρας, καθώς και από τις συγκρούσεις οικονομικών συμφερόντων μεταξύ κυρίαρχων τμημάτων των περιφερειακών κοινοτήτων». Πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι οι δράσεις αυτές υλοποιούνται κατά κύριο λόγο από τους παρακάτω φορείς :

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
- Ταμείο Συνοχής

Ουσιαστικά, λοιπόν, τα ευρωπαϊκά ταμεία, που διευκολύνουν την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων μέχρι της χρηματοδότησης τους είναι τα εξής :

A. Διαρθρωτικά Ταμεία

- 1) Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- 2) Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Β. Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

Γ. Ταμείο Συνοχής

Δ. Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

Α. Διαρθρωτικά Ταμεία

Τα ταμεία αυτά ονομάζονται διαρθρωτικά, επειδή προτεραιότητά τους θεωρείται η επένδυση στην κοινωνική και οικονομική αναδιάρθρωση στον χώρο της Ε.Ε, με αποτέλεσμα να διασφαλιστεί η ισότιμη ανάπτυξη των περιφερειών. Ειδικότερα, διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Ουσιαστικά, επιλέγεται η διοχέτευση των πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για την επιτυχή αντιμετώπιση των προβλημάτων, που αφορούν το περιβάλλον, την οικονομία και κοινωνικά ζητήματα, ενώ έμφαση δίνεται στην προώθηση της αστικής ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό το ΕΤΠΑ επιλέγει τη χρηματοδότηση απομακρυσμένων αναγκαία η αντιμετώπιση των προβλημάτων, που δημιουργεί η απομακρυσμένη γεωγραφική τους θέση (Ανδρικόπουλος, 2011).

Όπως επισημαίνεται, οι σημαντικότεροι τομείς, στους οποίους δίνεται προτεραιότητα από το ΕΤΠΑ είναι οι εξής :

- θέματα ψηφιακού χαρακτήρα
- ενίσχυση έρευνας και αξιοποίηση καινοτομίας
- στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- προώθηση οικονομίας με περιορισμένη χρήση άνθρακα

1.2 Η χωρική/εδαφική διάσταση στην νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020

Πρέπει να επισημανθεί ότι η χωροταξικός σχεδιασμός μέχρι πριν από λίγα χρόνια δεν εντασσόταν στην κοινοτική πολιτική. Παρόλο, όμως, που σε όλες τις Συνθήκες

εμφανής είναι η έλλειψη ρητής νομικής βάσης, λίγο μετά το 1988 η Ε.Ε προχώρησε στην ανάληψη πρωτοβουλιών, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια κλίματος συνεργασίας μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε για ζητήματα χωροταξικού Σχεδιασμού αλλά και την ανάδειξη του χωρικού χαρακτήρα της διαδικασίας για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Επίσης, σημαντικές θεωρούνται οι αποφάσεις συμπερίληψης στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) διαφόρων άρθρων, που αφορούν την «Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» (άρθρα 130Α έως 130Ε) και μεταρρύθμισης το 1988 των Κανονισμών, που καθορίζουν τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων της Κοινότητας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζουν οι λόγοι που οδήγησαν την Ε.Ε στην ενασχόληση με την ευρωπαϊκή χωροταξική οργάνωση, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι εξής :

- νέες ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές διαφοροποιήσεις και ανισότητες
- περιθωριοποίηση απομονωμένων και περιφερειακών περιοχών
- συγκέντρωση διαφόρων δραστηριοτήτων σε κεντρικές περιοχές της Ε.Ε
- εγκατάλειψη της υπαίθρου και των διαφόρων βιομηχανικών περιοχών του παρελθόντος
- ενδυνάμωση του ρόλου των μεγάλων αστικών κέντρων και των μητροπόλεων
- άσκηση πιέσεων στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά
- άνιση πρόσβαση σε υποδομές και γνώση

Οι συγκεκριμένοι παράγοντες λειτούργησαν ως βασική απειλή για τη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη της Ε.Ε, γεγονός που κατέστησε αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό της χωρικής διάστασης και την ενσωμάτωσή της στην εξέλιξη της πολιτικής συνοχής. Όπως επισημαίνεται η χωρική συνοχή αφορά ένα «σύνολο αρχών για την αρμονική, ισορροπημένη, αποτελεσματική και αειφόρο χωροταξική ανάπτυξη των περιοχών της Ε.Ε., κατάλληλα προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής (Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions, Εδαφική Ατζέντα 2020).

Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη, η οποία αναφέρεται στην επιτυχή διαχείριση των διαφόρων προβλημάτων αλλά και στην ενίσχυση της δυνατότητας διερεύνησης των τοπικών αναπτυξιακών δυνατοτήτων των διαφόρων περιοχών, αξιοποιώντας τις διαφορετικές παρεμβάσεις. Τα σημαντικότερα εργαλεία για την υλοποίηση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης θεωρούνται τα εξής :

- 1) Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη
- 2) Τοπική Ανάπτυξη με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
- 3) Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση

Η χρηματοδοτική τους επένδυση γίνεται από το Ταμείο Συνοχής και τα Ταμεία ΕΔΕΤ, ΕΚΤ και ΕΤΠΑ. Με βάση, λοιπόν, την ενίσχυση της εδαφικής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε και την αξιοποίηση των βασικών αρχών της στον ελλαδικό χώρο θεωρήθηκε σημαντική η ενσωμάτωση της στο ΕΣΠΑ, δίνοντας έμφαση στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και στην ανάπτυξη όλων των περιοχών, χωρίς αποκλεισμούς. Τέλος, με την ενσωμάτωση της στο ΕΣΠΑ θεωρήθηκε σημαντική η επίτευξη της προστασίας του περιβάλλοντος και της ενίσχυσης του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των διαφόρων περιοχών.

Κεφάλαιο 2^ο–Η εδαφική ατζέντα σε παγκόσμιο επίπεδο

2.1 Αστική ατζέντα

Όπως επισημαίνεται, η αστική ατζέντα αφορά μία «ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αστικού χαρακτήρα της ΕΕ, των εθνικών πολιτικών και της νομοθεσίας»¹. Το ενδιαφέρον εστιάζεται σε διάφορα θέματα με συγκεκριμένο προσανατολισμό, διαμορφώνοντας διάφορες εταιρικές σχέσεις, στις οποίες ενεργός είναι η συμμετοχή κρατών – μελών πόλεων, οργανισμών αλλά και εκπροσώπων της Ε.Ε, ενώ βασικός στόχος θεωρείται η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές (Borras, 2009).

Η ευρωπαϊκή αστική ατζέντα εφαρμόστηκε στο πλαίσιο του Συμφώνου του Άμστερνταμ και ακολουθώντας τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας εστιάζει το ενδιαφέρον της στους συγκεκριμένους τομείς της ευρωπαϊκής πολιτικής :

- βελτίωση γνώσης
- βελτίωση νομοθετικού περιεχομένου
- βελτίωση χρηματοδότησης

Στο πλαίσιο αυτό έχουν διαμορφωθεί¹² θεματικές ενότητες ως προς την αστική ανάπτυξη, οι οποίες είναι οι εξής :

- απασχόληση και δεξιότητες
- κυκλική οικονομία
- αστική κινητικότητα
- ένταξη μεταναστών και προσφύγων
- αστική φτώχεια

¹<http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5>

- στέγαση
- καινοτόμες και υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις
- ψηφιακή σύγκλιση
- αειφόρος ανάπτυξη και φυσικών λύσεων
- ενεργειακή μετάβαση
- ποιότητα αέρα
- κλιματική προσαρμογή²

Μέσα από την ύπαρξη των συγκεκριμένων εταιρικών σχέσεων, δίνεται η δυνατότητα καλλιέργειας κλίματος συνεργασίας, με απώτερο στόχο τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων, που μπορούν να διαχειριστούν με επιτυχία τις αστικές προκλήσεις και να και να προωθήσουν την έξυπνη, ισότιμη και βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, μέσω της χρηματοδότησης από την Ε.Ε δίνεται η δυνατότητα αντιμετώπισης σύγχρονων προκλήσεων, όπως είναι η προσβασιμότητα, η ενεργειακή απόδοση και η οικονομική στέγαση.

Οι πόλεις στο πλαίσιο της Ε.Ε θεωρείται ότι μπορούν να συμβάλουν στην εδαφική ανάπτυξη της Ευρώπης, δίνοντας έμφαση στην οικονομική τους ανάπτυξη, τη δημιουργία ισχυρών μητροπολιτικών περιφερειών, την περιβαλλοντική προστασία, αλλά και τη δημιουργία μίας συμπαγούς οικιστικής διάρθρωσης. Η αξιοποίηση των βασικών αρχών της αστικής ατζέντας αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δημιουργία πόλεων ελκυστικών για την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, τον πολιτιστικό διάλογο, τη δημοκρατία και την πράσινη ανάπτυξη. Με τον τρόπο αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη υιοθέτησης από τις σύγχρονες πόλεις ενός ολιστικού μοντέλου βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

²<http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5>

Όλα αυτά μπορούν, επίσης, να υλοποιηθούν μέσω της αξιοποίησης σταθερών, αλλά και ευέλικτων μηχανισμών συντονισμού, που μπορούν να διευκολύνουν την επιτυχή διαχείριση των διαφόρων προβλημάτων (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011). Με βάση όλα αυτά τα δεδομένα πρέπει να επισημανθεί ότι η ευρωπαϊκή αστική ατζέντα αναγνωρίζει τον πολυκεντρικό χαρακτήρα λειτουργίας της Ευρώπης και την ποικιλομορφία των διαφόρων αστικών περιοχών. Επιπλέον, αναγνωρίζει τη σημασία των διαφόρων αστικών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, θεωρείται σημαντική η ενσωμάτωση των διαφόρων προτάσεων στο κανονιστικό πλαίσιο και ο σχεδιασμός της χρηματοδότησης της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

2.2 Ο ρόλος της Habitat 3

Το UN –Habitat αποτελεί ένα πρόγραμμα των Ηνωμένων εθνών, το οποίο έχει ως στόχο του την αναβάθμιση του αστικού μέλλοντος. Ουσιαστικά, ο ρόλος του επικεντρώνεται στην επίτευξη της κατάλληλης στέγασης για όλους τους πολίτες, αλλά και τη βιώσιμη ανάπτυξη των ανθρώπινων οικισμών. Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι σήμερα οι περισσότερες πόλεις καλούνται να αντιμετωπίσουν ποικίλες κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές, δημογραφικές, χωροταξικές και οικονομικές προκλήσεις. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία σημαντική στροφή στην αστικοποίηση, η οποία αναμένεται να έχει δραματικές επιπτώσεις, λόγω της έλλειψης αποτελεσματικού πολεοδομικού σχεδιασμού. Οι σημαντικότερες από αυτές τις επιπτώσεις είναι ήδη εμφανείς και είναι οι εξής :

- αύξηση υποβαθμισμένων περιοχών
- έλλειψη κατάλληλων κατοικιών
- απαρχαιωμένες και ανεπαρκείς υποδομές
- ενίσχυση φτώχειας και ανεργίας
- μόλυνση περιβάλλοντος
- ζητήματα ασφάλειας

- κλιματικές αλλαγές με επιρροή στη λανθασμένη διαχείριση ανθρωπογενών ή φυσικών καταστροφών
- ζητήματα υγείας

Με βάση όλα αυτά τα στοιχεία στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2016 με θέμα την αειφόρο ανάπτυξη και τη στέγαση, υπογράφηκε η Νέα Ατζέντα, η οποία αφορά ένα κείμενο δράσης, στο οποίο αναφέρονται τα πρότυπα δράσεων επίτευξης της αειφόρου ανάπτυξης σε διεθνές επίπεδο. Αξιοποιώντας την τεχνογνωσία, την ανάπτυξη των θεσμικών ικανοτήτων και την κανονιστική εργασία, απώτερος στόχος θεωρείται η δημιουργία πόλεων ανθεκτικών, ασφαλών, βιώσιμων και χωρίς την ύπαρξη αποκλεισμών. Οι κυριότεροι στόχοι της Νέας Αστικής Ατζέντας θεωρούνται η προσβάσιμα αστική κινητικότητα για όλους τους πολίτες, η ισότητα των φύλων, η βιώσιμη κατανάλωση, η αποτελεσματική διαχείριση των καταστροφών και ισότητα των φύλων.

\Επιπλέον, όπως επισημαίνεται «ο μακροπρόθεσμος συμμετοχικός αστικός προγραμματισμός και σχεδιασμός, τα βιώσιμα σχήματα χρηματοδότησης καθώς και η συνεργασία όλων των επιπέδων της διοίκησης με συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των ενδιαφερομένων φορέων είναι μερικά από τα στοιχεία των δεσμεύσεων για τη νέα προσέγγιση της αστικότητας»³. Επίσης, οι μετασχηματιστικές δεσμεύσεις, που αφορούν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, διακρίνονται για τον περιβαλλοντικό, οικονομικό και κοινωνικό τους χαρακτήρα και θεωρούνται αδιαίρετες και ενιαίες. Στο πλαίσιο αυτό αφορούν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη για τον τερματισμό της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση, την περιβαλλοντικά βιώσιμη και ανθεκτική αστική ανάπτυξη και τη βιώσιμη αστική ευημερία με ευκαιρίες για όλους και χωρίς αποκλεισμούς.

Το ενδιαφέρον ταυτόχρονα εστιάζεται στον αστικό σχεδιασμό και επισημαίνεται στο άρθρο 100 ότι «θα υποστηρίξουμε τη δημιουργία καλά σχεδιασμένων δικτύων οδών και δημόσιων χώρων με ελεύθερη πρόσβαση για όλους τους κατοίκους, ποιοτικούς, ασφαλείς, προσιτούς, με πράσινο, χωρίς βία και παραβατικότητα συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης και της βίας με βάση το φύλο, λαμβάνοντας υπόψη την ανθρώπινη κλίμακα, που επιτρέπουν την καλύτερη δυνατή

³<http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

εμπορική χρήση των ισογείων ενισχύοντας την τοπική αγορά και το εμπόριο(επίσημο και μη), όπως επίσης και τις μη κερδοσκοπικές κοινοτικές πρωτοβουλίες, που προσελκύουν τον κόσμο στο δημόσιο χώρο προωθώντας το περπάτημα και την ποδηλασία με αποτέλεσμα την καλύτερη υγεία των πολιτών»⁴.

Ως προς τον χώρο τη Ευρώπης, υποστηρίζεται ότι η Ε.Ε αποτελεί μία από τις περισσότερο αστικές περιοχές σε διεθνές επίπεδο, καθώς σήμερα περίπου πάνω από το 70% των πολιτών της Ευρώπης ζει σε αστικές περιοχές, ενώ ήδη τα σχέδια των Η.Ε προβλέπουν ότι το ποσοστό αυτό θα προσεγγίσει περίπου το 80% μέχρι το 2050. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η ανάπτυξη των αστικών περιοχών θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μελλοντική αειφόρο ανάπτυξη της Ε.Ε σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο. Επίσης, θεωρείται ότι οι διάφορες αστικές περιοχές μπορούν να λειτουργήσουν ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας για τους πολίτες τους, προωθώντας την ανάπτυξη και ενισχύοντας το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ευρώπης στη διεθνή οικονομία.

Μπορεί στις ευρωπαϊκές πόλεις να υπάρχει αρκετά μεγάλο ποσοστό θέσεων εργασίας και ατόμων με υψηλό πνευματικό επίπεδο, όμως, αποτελούν, επίσης, χώρους εμφάνισης αρκετών προκλήσεων, όπως είναι οι κοινωνικοί αποκλεισμοί, η ανεργία, η εξαθλίωση και η φτώχεια. Με βάση όλα αυτά τα στοιχεία επισημαίνεται, λοιπόν, ότι τα αστικά κέντρα της Ευρώπης μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Ε.Ε 2020 και στην επιτυχή διαχείριση των περισσότερων προκλήσεων, όπως είναι η σημερινή μεταναστευτική κρίση. Επιπλέον, οι αστικές αρχές διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην καθημερινή ζωή όλων των πολιτών της Ε.Ε, καθώς αποδεικνύουν το έμπρακτο ενδιαφέρον τους για την ικανοποίηση των απαιτήσεων των πολιτών.

Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί ότι η υλοποίηση της Αστικής Ατζέντας Ανάπτυξης θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την κοινωνική, εδαφική και οικονομική συνοχή της Ε.Ε και για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών της, διευρύνοντας τις ευκαιρίες επιτυχούς διαχείρισης των διαφόρων προβλημάτων.

⁴<http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

Ταυτόχρονα για την αξιοποίηση του δυναμικού της Ε.Ε και την υλοποίηση των στρατηγικών της στόχων, η Αστική Ατζέντα Ανάπτυξης για την Ε.Ε έχει ως απώτερο στόχο της τη συμμετοχή των αστικών αρχών στον σχεδιασμό μίας καλύτερης νομοθεσίας, μίας καλύτερης χρηματοδότησης αλλά και στην αναβάθμιση και στον εκσυγχρονισμό της γνώσης. Ειδικότερα, ως προς τους τρεις αυτούς τομείς, είναι απαραίτητο να επισημανθούν τα εξής :

- η νομοθεσία της Ε.Ε εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο σε αστικές περιοχές και έχει άμεσες και έμμεσες συνέπειες για τις αστικές αρχές. Σε αρκετές περιπτώσεις η συγκεκριμένη νομοθεσία έχει αντιφατικές επιπτώσεις και η εφαρμογή της σε τοπικό επίπεδο μπορεί να είναι δύσκολη, γεγονός που καθιστά αναγκαία την πρόβλεψή τους στους κανονισμούς της Ε.Ε
- οι γνώσεις σχετικά με την εξέλιξη των αστικών περιοχών είναι κατακερματισμένες και για τον λόγο αυτό η Αστική Ατζέντα Ανάπτυξης για την ΕΕ προτίθεται να διευρύνει και να αναβαθμίσει τις γνώσεις για την αστική πολιτική και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών
- οι αστικές αρχές αποτελούν τους βασικούς δικαιούχους της χρηματοδότησης της ΕΕ και για τον λόγο αυτό το αστικό πρόγραμμα της ΕΕ επιδιώκει την αναβάθμιση της προσβασιμότητας και του συντονισμού των υφιστάμενων δυνατοτήτων χρηματοδότησης, αλλά και την απλούστευσή τους.

Είναι σαφές ότι η Αστική Ατζέντα Ανάπτυξης για την Ε. Ε αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο δράσεων και μία νέα μορφή άτυπης πολυεπίπεδης συνεργασίας, στην οποία συνεργάζονται τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες, οι εκπρόσωποι των αστικών αρχών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης και άλλοι σχετικοί φορείς.

Με βάση, λοιπόν, όλα όσα αναλύθηκαν στην ενότητα αυτή η Αστική Ατζέντα Habitat III σχεδιάστηκε και ψηφίστηκε σε μία εποχή καινοτομιών, λόγω της μετεξέλιξης της βιομηχανικής εποχής και των τεχνολογικών μεταβολών. Στο πλαίσιο αυτό η βιώσιμη αστική ανάπτυξη μπορεί να διασφαλιστεί μέσω της αξιοποίησης του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών, των ενεργειακών πόρων και των νέων προτεινόμενων τρόπων κινητικότητας.

Ουσιαστικά, όμως, πολλές από αυτές τις δυνατότητες συμπεριλαμβάνονται στον νέο όρο που χρησιμοποιείται, δηλαδή τις έξυπνες πόλεις, ενώ, τέλος την επίτευξη των στόχων της Νέας Αστικής Ατζέντας εγγυώνται οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των διαφόρων δεδομένων και η ενίσχυση των δυνατοτήτων κοινόχρηστης κινητικότητας, με βάση τις νέες τεχνολογίες.

Κεφάλαιο 3^ο - Η εδαφική ατζέντα σε ευρωπαϊκό επίπεδο

3.1 Η Συμφωνία του Άμστερνταμ

Στις 30 /5/2016 πραγματοποιήθηκε στο Άμστερνταμ άτυπη υπουργική συνάντηση για θέματα αστικής ανάπτυξης, στην οποία συμμετείχαν οι υπουργοί της Ε.Ε, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για θέματα πολιτικής συνοχής, αστικής ανάπτυξης και περιφερικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της «EU urban agenda» ήδη η Ε.Ε είχε προχωρήσει σε προγράμματα αστικής καινοτομίας και « μέσω μεταφοράς τεχνογνωσίας μεταξύ μελών προτάσεις για αστική ανάπτυξη, αντιμετώπιση της αστικής φτώχειας, βιώσιμη κινητικότητα και οδικό χάρτη για ψηφιακή μετάβαση»⁵. Με βάση, λοιπόν, τους συγκεκριμένους στόχους, υπογράφηκε το Σύμφωνο του Άμστερνταμ, δίνοντας έμφαση στην ισόρροπη αστική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της καλύτερης γνώσης, του καλύτερου θεσμικού πλαισίου και της καλύτερης χρηματοδότησης.

Στη συγκεκριμένη συνθήκη συμπεριλαμβάνονται διάφορες πιλοτικές δράσεις, οι οποίες αφορούν την αντιμετώπιση και τον μετριασμό της αστικής φτώχειας. Επίσης, δίνεται έμφαση στην προβολή προτάσεων για την προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας αλλά και στον σχεδιασμό ενός οδικού χάρτη για την υλοποίηση της ψηφιακής μετάβασης. Επίσης, «στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών της ατζέντας προτείνονται σύμφωνα συνεργασίας εταιρικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των Ευρωπαϊκών πόλεων στα οποία συμμετέχουν θεσμικοί φορείς από τα κράτη μέλη και επιλεγμένες πόλεις» και με τον τρόπο αυτό αναδεικνύονται τα σημαντικότερα προβλήματα, που καλούνται να διαχειριστούν τα σύγχρονα αστικά κέντρα.

Η Αστική Ατζέντα της ΕΕ (EU Urban Agenda) αποτελεί μια ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αστικού χαρακτήρα της ΕΕ, των εθνικών πολιτικών και της νομοθεσίας. Εστιάζοντας σε συγκεκριμένα θέματα προτεραιότητας μέσα από τη διαμόρφωση και λειτουργία εταιρικών σχέσεων - όπου συμμετέχουν πόλεις, κράτη μέλη, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλοι οργανισμοί - η Αστική Ατζέντα αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές.

⁵http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf

Το 2016, το Σύμφωνο του Άμστερνταμ που υιοθετήθηκε από τους Υπουργούς της ΕΕ Υπεύθυνους για θέματα αστικής ανάπτυξης (30 Μαΐου 2016) εγκαθίδρυσε την Αστική Ατζέντα της ΕΕ. Με βάση τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, η Αστική Ατζέντα επικεντρώνεται σε τρεις πυλώνες χάραξης και εφαρμογής πολιτικής της ΕΕ.

- *Βελτίωση νομοθετικού πλαισίου*
- *Βελτίωση χρηματοδότησης*
- *Βελτίωση γνώσης*

Μέχρι σήμερα έχουν διαμορφωθεί 12 Εταιρικές Σχέσεις που αντιστοιχούν σε 12 θεματικές ενότητες για την αστική ανάπτυξη. Οι 4 από αυτές λειτουργούν από το 2016 και αφορούν την Ένταξη των Μεταναστών και των Προσφύγων, την Ποιότητα του Αέρα, τη Στέγαση και την Αστική Φτώχεια. Ακόμη 4 Εταιρικές Σχέσεις άρχισαν τις εργασίες τους το Φεβρουάριο του 2017, και αφορούν την Κυκλική Οικονομία, την Ψηφιακή Σύγκλιση, την Αστική Κινητικότητα και την Απασχόληση και τις Δεξιότητες. Τέλος, 4 επιπλέον Εταιρικές Σχέσεις αναμένεται να ξεκινήσουν πριν από το καλοκαίρι του 2017 στις θεματικές της Ενεργειακής Μετάβασης, της Κλιματικής Προσαρμογής, των Καινοτόμων και Υπεύθυνων Δημοσίων Συμβάσεων και της Αειφόρου Χρήσης της Γης και των Φυσικών Λύσεων.

Όπως προαναφέρθηκε, κάθε Εταιρική Σχέση περιλαμβάνει σε εθελοντική και ισότιμη βάση πόλεις, Κράτη Μέλη, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ενδιαφερόμενους φορείς, όπως ΜΚΟ και επιχειρήσεις. Εργάζονται από κοινού για την ανάπτυξη και την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων για την επιτυχή αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων και για να συμβάλλουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Ουσιαστικά, στο σύμφωνο αυτό συμπεριλαμβάνονται βασικές αρχές για την αστική ανάπτυξη, ενώ, επίσης, εμφανής είναι η διαμόρφωση εταιρικών σχέσεων με τη συμμετοχή των κρατών – μελών της Ε.Ε, Κοινωνικών Εταίρων, Δήμων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά πάντα σύμφωνα με το θέμα, που αφορούν. Η Αστική Ατζέντα της Ευρώπης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον πολυκεντρικό και ποικιλόμορφο χαρακτήρα της Ε.Ε και των διαφόρων

αστικών περιοχών της. Επίσης, θεωρεί σημαντική τη σημασία όλων των αστικών περιοχών, ανεξαρτήτως πλαισίου και μεγέθους.

Οι λόγοι προώθησης της υπογραφής αυτού του Συμφώνου βασίζονται στην αύξηση του αριθμού των τοπικών προκλήσεων αλλά και στην ανάγκη προώθησης μίας ευρύτερης εδαφικής λύσης. Για τον λόγο αυτό επισημαίνεται η ανάγκη συνεργασίας των αστικών περιοχών με την περιβάλλουσα ενδοχώρα και εντός των λειτουργικών τους περιοχών. Οι βασικές αρχές του είναι οι εξής :

- διακυβέρνηση με πολυεπίπεδο τρόπο
- ολοκληρωμένη προσέγγιση
- δημιουργία λειτουργικών πόλεων
- σύνδεση του αστικού και του αγροτικού χώρου
- ενδιαφέρον για όλες τις πόλεις
- υιοθέτηση στόχων ΟΗΕ
- καλλιέργεια κλίματος συνεργασίας και δημιουργία εταιρικών σχέσεων
- προώθηση βιώσιμης αστικής ανάπτυξης

Ταυτόχρονα οι αστικές αρχές καλούνται να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην Αστική Ατζέντα της Ε.Ε και να παρέχουν την απαιτούμενη εμπειρογνομοσύνη για την καλύτερη αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων. Επίσης, θεωρείται σημαντικό να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες των εξειδικευμένων αστικών δικτύων της Ε.Ε στις σχετικές συμπράξεις, αλλά και να συνεχίσουν οι Αστικές αρχές να συνεργάζονται με τις Περιφερειακές αρχές, τον ιδιωτικό τομέα, τις τοπικές κοινότητες, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και την κοινωνία των πολιτών για την προώθηση των βασικών αρχών της Αστικής Ατζέντας.

3.2 Η χωρική διάσταση στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ

Η πολιτική συνοχής αποτελεί τη βασική πολιτική επενδύσεων, που ασκεί η Ε.Ε, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, τη

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της ποιότητας ζωής όλων των Ευρωπαίων πολιτών. Επιπλέον, βασικοί στόχοι της θεωρούνται η ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών της Ε.Ε, η μείωση των αναπτυξιακών διαφοροποιήσεων και ανισοτήτων και η προώθηση της σύγκλισης των διαφόρων Περιφερειών. Για την περίοδο 2014 – 2020 σημαντικότερα στοιχεία της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε θεωρούνται οι Στρατηγικές Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση και η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αστική και χωρική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να προωθηθεί, αξιοποιώντας εργαλεία τοπικής ανάπτυξης, ολοκληρωμένης βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων.

Ως προς την Ελλάδα, η προσπάθεια χρηματοδοτικής στήριξης της για την προώθηση και την επιτάχυνση της αναπτυξιακής της πορείας, οργανώνεται με τη διεύρυνση των οικονομικών ενισχύσεων, μέσω των διαφόρων χρηματοδοτικών πρωτοκόλλων της Ε.Ε., όπως είναι και το ΕΣΠΑ. Ο σχεδιασμός και η εκτέλεση όλων των απαιτούμενων διαδικασιών για την αξιοποίηση της χρηματοδοτικής στήριξης αφορά κατά κύριο λόγο την ενίσχυση της ικανότητας ανταπόκρισης του πολιτικού και διοικητικού συστήματος των κρατών –μελών της Ε.Ε στις ανάγκες της εποχής μας .(Καζάκος, 2001).

Το νέο, όμως, ΕΣΠΑ 2014 -2020 έχει διαφοροποιημένο προσανατολισμό σε σχέση με το προηγούμενο, καθώς κατευθύνεται από τις προκλήσεις και τις απαιτήσεις της εποχής μας και βασίστηκε στα παρακάτω κείμενα για τον σχεδιασμό του :

- Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο Πλαισίου σε επίπεδο Ένωσης
- Αναπτυξιακή Στρατηγική Ευρώπη 2020 για την προώθηση της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία
- Μνημόνια Οικονομικής Πολιτικής
- Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2011-2014

Υποστηρίζεται, επίσης, ότι προτεραιότητα του ΕΣΠΑ 2014 -2020 αποτελεί η διεύρυνση της δυνατότητας αξιοποίησης των πόρων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, κατά τη χρονική περίοδο 2014 -2020. Το τελευταίο ΕΣΠΑ σχεδιάστηκε με βάση τις κατευθύνσεις που έδωσε η Ε.Ε κατά τη διάρκεια της 5^{ης} Έκθεσης για την Πολιτική Συνοχής και αποτελείται από 20 προγράμματα για την κάλυψη όλων των θεματικών τομέων και όλων των ελληνικών περιφερειών.

Επίσης, αναφέρεται ότι το αναπτυξιακό όραμα της Ε.Ε και η στρατηγική για την Ελλάδα αφορά το ότι «Η αξιοποίηση των αναπτυξιακών πόρων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) για την περίοδο 2014-2020 αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την αντιμετώπιση - στο βαθμό που τους αναλογεί - των διαρθρωτικών, αναπτυξιακών και κοινωνικών προβλημάτων και τη στροφή σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα που θα είναι στηριγμένο στις δυνατότητες της χώρας και στην εξειδίκευση και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των Περιφερειών της»⁶.

Ένας από τους σημαντικότερους στόχους του θεωρείται το να διασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για μια ευημερία, που θα στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της χώρας, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και αυτές του πρωτογενούς τομέα. Επίσης θεματικοί στόχοι του ΕΣΠΑ 2014 -2020 είναι οι εξής :

- αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των πρακτικών πρόσβασης, χρήσης και ποιότητας των νέων τεχνολογιών
- βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των ΜΜΕ της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και του γεωργικού τομέα
- προώθηση της λειτουργίας των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων, που παρατηρούνται σε βασικές υποδομές δικτύων
- καταπολέμηση φτώχειας και προώθηση της κοινωνικής ένταξης
- υποστήριξη κινητικότητας εργασίας και ενίσχυση απασχόλησης
- προώθηση αποδοτικότητας πόρων και προστασία φυσικού περιβάλλοντος

⁶https://www.espa.gr/elibrary/PA_ESPA_2014_2020.pdf

Η κοινωνική και οικονομική συνοχή, με βάση την Ενιαία Πράξη του 1980 θέτει ως προτεραιότητά της τον περιορισμό της καθυστέρησης των περιοχών που θεωρούνται μειονεκτικές, αλλά και τη μείωση του χάσματος, που αναπτύσσεται ανάμεσα στις διάφορες περιοχές. Με βάση την τελευταία Συνθήκη της Λισσαβόνας, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη συνοχή, εστιάζοντας το ενδιαφέρον στην εδαφική, κοινωνική και οικονομική συνοχή.

Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ότι το ενδιαφέρον πρέπει να εστιασθεί « στις αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές». Υποστηρίζεται, επίσης, ότι η πολιτική συνοχής δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, αλλά και να προωθεί μία βιώσιμη και ισορροπημένη χωρική ανάπτυξη, πέρα από αυτή που προωθεί η περιφερειακή πολιτική(ΕΣΠΑ 2014 -2020, 2015).

Τα συγκεκριμένα έργα πολιτικής συνοχής, όπως ήδη επισημάνθηκε χρηματοδοτούνται από τα παρακάτω ταμεία :

- Ταμείο Συνοχής
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Με βάση τους κανονισμούς, που καθορίζουν τη διανομή των ευρωπαϊκών κονδυλίων, η κατανομή τους για την Πολιτική Συνοχής 2014 -2020 είναι η εξής :

- 4 δισεκατομμύρια ευρώ για τις πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες, με ΑΕΠ πάνω από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ (από αυτά τα 2,5 δις ευρώ δόθηκαν στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες)
- 82,2 δισεκατομμύρια ευρώ δόθηκαν λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, με ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ-27 (6,8 δις ευρώ δόθηκαν στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες)

- 5 δισεκατομμύρια ευρώ δόθηκαν σε περιφέρειες που βρίσκονται σε στάδιο μετάβασης, με ΑΕΠ ανάμεσα σε 75% και 90% του μέσου όρου της ΕΕ (2,6 δις ευρώ δόθηκαν στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες) (ΕΣΠΑ 2014 - 2020, 2015)

Ως προς τη χωρική διάσταση και την εισαγωγή της στο ΕΣΠΑ, υποστηρίζεται ότι απώτερος στόχος είναι η δημιουργία περιφερειών και πόλεων ελκυστικών για απασχόληση και επενδύσεις. Ειδικότερα, η εδαφική συνοχή της Πολιτικής Συνοχής της Ε.Ε αφορά τη Διασυνοριακή, Διεθνική και Διαπεριφερειακή Συνεργασία, την οικονομική διαφοροποίηση των διαφόρων περιοχών και τη συμβολή των πόλεων στην απασχόληση και την ανάπτυξη. Στον ελλαδικό χώρο ως χωρικές προτεραιότητες θεωρούνται η ανάπτυξη των αγροτικών, ορεινών και νησιωτικών περιοχών, διαπεριφερειακή, διακρατική και διασυνοριακή ανάπτυξη και η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό δίνεται έμφαση στη δημιουργία έξυπνων πόλεων, οι οποίες αφορούν «περιβάλλοντα που βελτιώνουν τις ανθρώπινες ικανότητες δημιουργικότητας, μάθησης και καινοτομίας. Δημιουργούνται από την συνένωση τοπικών συστημάτων καινοτομίας, που λειτουργούν στις πόλεις (τεχνολογικές συνοικίες, τεχνολογικά πάρκα, πόλοι καινοτομίας) με ψηφιακά δίκτυα». Επιπλέον, τα αστικά κέντρα μπορούν να λειτουργήσουν ως κέντρα δικτύωσης, αλλά και ως πύλες – κόμβοι και κέντρα διαπεριφερειακής σημασίας.

Σε γενικές γραμμές, όμως, λόγω των ποικίλων προκλήσεων που καλούνται να διαχειριστούν οι πόλεις, μπορούν να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση των στόχων της Αστικής Ατζέντας, όπως αυτή διαμορφώθηκε με το σύμφωνο του Άμστερνταμ.

Κεφάλαιο 4^ο –Αναπτυξιακός σχεδιασμός και προγραμματισμός για τους Δήμους

4.1 Η σημασία του αναπτυξιακού προγραμματισμού

Με βάση όλα όσα ήδη παρουσιάστηκαν, είναι σαφές ότι η περιφερειακή πολιτική εκλαμβάνεται ως « ένα σύστημα σκοπών , μέσω των και φορέων που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την ισόρροπη μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας» .(Κόνσολας 1997). Επίσης, πρέπει να διευκρινισθεί ότι σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός ο αναπτυξιακός στρατηγικός σχεδιασμός. Στο πλαίσιο αυτό ένας από τους σημαντικότερους εναλλακτικούς τρόπους άσκησης της περιφερειακής πολιτικής θεωρείται η τοπική ανάπτυξη (Χριστοφάκης, 2001). Οι αναπτυξιακές διαδικασίες αποτελούν προϊόν συλλογικών δράσεων, που αναπτύσσουν οι κάτοικοι των διαφόρων περιοχών αλλά και οι εμπλεκόμενοι φορείς.

Όπως επισημαίνεται, η τοπική ανάπτυξη αφορά «στην ουσία κάθε δραστηριότητα που συμβάλει στην αναπτυξιακή πολιτική μίας περιοχής με πρωτοβουλίες που παίρνονται από τους τοπικούς παράγοντες (Coffey, Polese, 1985). Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η τοπική ανάπτυξη αναφέρεται στην ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να αντιδράσουν σε εξωτερικές προκλήσεις, τη διεύρυνση των ευκαιριών για κοινωνική πληροφόρηση, αλλά και την ενίσχυση της δυνατότητας μετασχηματισμού του τοπικού κοινωνικοοικονομικού συστήματος. Επίσης, σημαντική θεωρείται η ικανότητα αξιοποίησης σε τοπικό επίπεδο ειδικών μορφών κοινωνικής ρύθμισης, που διευκολύνουν τη διασφάλιση των τριών παραπάνω παραγόντων. Ουσιαστικά, αναφέρεται στον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών δικτύων και των υποδομών, στην αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων, στη διεύρυνση των θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση του τοπικού ελέγχου, στη δημιουργία νέων παραγωγικών μονάδων και στην ενδυνάμωση της θεσμικής αποκέντρωσης (Χριστοφάκης, 2004).

Σε γενικές γραμμές η τοπική ανάπτυξη θεωρείται μία μορφή περιφερειακής πολιτικής, που επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στον τρόπο σχεδιασμού της αναπτυξιακής διαδικασίας, όπως αυτή αναπτύσσεται από τοπικούς φορείς, τοπικές επιχειρήσεις ή τοπικούς οργανισμούς (Παπακωνσταντινίδης, 2010).

Μέσω του τοπικού προγραμματισμού θεωρείται απαραίτητη η διασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης των τοπικών κοινωνιών και της αναβάθμισης του επιπέδου ζωής των κατοίκων τους. Για τον λόγο αυτό θεωρείται, λοιπόν, απαραίτητη η διερεύνηση των εργαλείων, που αξιοποιούνται από τους Ο.Τ.Α για τον αναπτυξιακό τους προγραμματισμό.

4.2 Εργαλεία δήμων για αναπτυξιακό προγραμματισμό τους

Η κατανόηση, λοιπόν, της σημασίας της τοπικής ανάπτυξης οδηγεί τα τελευταία χρόνια στην ενίσχυση του ρόλου των τοπικών δυνάμεων και φορέων, που πλέον λειτουργούν ως φυσικοί φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης της πολιτικής, που απαιτείται για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης. Όπως ήδη επισημάνθηκε ο ρόλος των Ο.Τ.Α στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών στους πολίτες, στην τοπική ανάπτυξη, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός και προσελκύει το ενδιαφέρον της κεντρικής εξουσίας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία προωθήθηκαν μέσω του Ν. 1622/1986.

Τα συγκεκριμένα προγράμματα είχαν αναπτυξιακό χαρακτήρα και σχεδιάζονταν και εφαρμόζονταν από τους Δήμους, με βάση το περιεχόμενο των Νομαρχιακών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Νικολόπουλος κ.α., 2008). Παρόλα αυτά, η εφαρμογή τους θεωρήθηκε αναποτελεσματική λόγω των παρακάτω δυσλειτουργιών :

- ο σχεδιασμός τους γινόταν από εξωτερικά γραφεία, τα οποία δεν γνώριζαν τις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες των τοπικών κοινωνιών
- αναποτελεσματική υλοποίηση από τις αρμόδιες υπηρεσίες
- ελλειμματική συνεργασία των γραφείων αυτών με τις τοπικές κοινωνίες, με αποτέλεσμα να είναι περιορισμένη η τοπική πρωτοβουλία
- περιορισμένοι οικονομικοί πόροι (Νικολόπουλος κ.α., 2008, Παπακωνσταντινίδης, 2010)

Τα τελευταία χρόνια, όμως προωθήθηκαν ποικίλες μεταβολές στον τρόπο λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης, με κυριότερη αυτή του Καλλικράτη. Πρέπει να επισημανθεί ότι με τον Καλλικράτη μεταβλήθηκε πλήρως η λειτουργία της

Αποκεντρωμένης Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης, οδηγώντας σε έναν εκσυγχρονισμένο τρόπο λειτουργίας τους. Όπως επισημαίνεται, με τον Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87Α) προωθήθηκε η μεταβολή του τρόπου λειτουργίας των δήμων αλλά και των περιφερειακών ενοτήτων, μεταρρυθμίζοντας με τον τρόπο αυτό τη διοικητική διαίρεση της Ελλάδας. Από το 2011, όπου υλοποιήθηκε ο Καλλικράτης σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στον τρόπο εκλογής των αρμοδίων οργάνων, ενώ, επίσης, προωθήθηκε ο επανακαθορισμός των αρμοδιοτήτων τους αλλά και των ορίων των διαφόρων αυτοδιοικητών περιοχών, γεγονός που εκσυγχρονίζει τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης⁷.

Επιπλέον, θεωρείται σημαντική η θεμελίωση της Πρωτοβάθμιας Αυτοδιοίκησης, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τον αριθμό των δήμων στην ελληνική επικράτεια. Με τον τρόπο αυτό θεωρείται σημαντικός ο εκσυγχρονισμός των δήμων, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις και τις απαιτήσεις της εποχής μας, να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες και να εφαρμόσουν τα καινοτόμα προγράμματα., διευκολύνοντας την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης και την κάλυψη των τοπικών αναγκών.

Σημαντική θεωρείται, επίσης, η εφαρμογή εκσυγχρονισμένων πρακτικών διοίκησης και η διεύρυνση των αρμοδιοτήτων σε τομείς, όπως η παιδεία, η υγεία και πρόνοια, αλλά και σε άλλους σημαντικούς τομείς, με απώτερο στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και τη διευκόλυνση της καθημερινότητας τους. Οι σύγχρονοι Δήμοι, επίσης, αναλαμβάνουν την εκπλήρωση διευρυμένων αρμοδιοτήτων. Οι αρμοδιότητες αυτές μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες.

- αρμοδιότητες, που διακρίνονται για το διοικητικό τους περιεχόμενο, οι οποίες μπορούν αν ασκηθούν από όλους τους ελληνικούς δήμους
- αρμοδιότητες με πολεοδομικό χαρακτήρα, όπου «προσφέρεται διοικητική υποστήριξη από το Δήμο της έδρας του νομού ή από αντίστοιχο δήμο που ήταν έδρα των αποκεντρωμένων υπηρεσιών που ασκούσαν τις αρμοδιότητες αυτές.

⁷<http://www.kallikratis.eu/>

Με την εφαρμογή του Καλλικράτη θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να προωθηθεί η υλοποίηση διαρθρωτικών και θεμελιωδών μεταβολών στον τρόπο λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης και του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Στο πλαίσιο αυτό η ανάπτυξή τους και η αποτελεσματική διαχείριση των σημαντικότερων τομέων λειτουργίας τους καθορίζεται, σύμφωνα με βάση τα Άρθρα 203-206 του κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν3463/2006), με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των διαφόρων επιχειρησιακών προγραμμάτων, δίνοντας έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη των δήμων.

Με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Δήμων οι δημοτικές αρχές μπορούν να διαχειριστούν τα προβλήματα των κατοίκων των Ο.Τ.Α, να διασφαλίσουν την κοινωνική συνοχή, να αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων τους και να πετύχουν τη βιώσιμη ανάπτυξή τους (Φαναριώτης, 1999). Τα προγράμματα αυτά υιοθετούν τον ευρωπαϊκό τρόπο σχεδιασμού και προγραμματισμού συναφών προγραμμάτων και άρχισαν να εφαρμόζονται στην Ελλάδα μετά την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Παπαδασκαλόπουλος κ.α., 2003). Η υιοθέτηση αυτών των πρακτικών στο πλαίσιο των Ο.Τ.Α πραγματοποιείται, έτσι ώστε να διευκολυνθούν η τοπική ανάπτυξη, η αναβάθμιση του ρόλου τους ως δημόσιοι οργανισμοί και φορείς διοίκησης και να επιτευχθεί η ανάπτυξη συνεργασιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα των Ο.Τ.Α. και των Νομικών τους Προσώπων σχεδιάζεται και υλοποιείται για την άσκηση του αναπτυξιακού και κοινωνικού ρόλου των δήμων. Ουσιαστικά αποτελεί πρόγραμμα αναπτυξιακών υποδομών και τοπικών επενδύσεων, αλλά και πρόγραμμα για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση του τρόπου λειτουργίας των δημοτικών υπηρεσιών (Νικολόπουλος, κα, 2008). Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι σκοπός τους είναι «η προώθηση της τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης των Ο.Τ.Α., σε εναρμόνιση με τις κατευθύνσεις αναπτυξιακού σχεδιασμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο» (Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε. – Οδηγός κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ο.Τ.Α., 2007).

Στο πλαίσιο αυτό ο σχεδιασμός τους αφορά τα εξής :

- 1) προώθηση της τοπικής ανάπτυξης
- 2) εσωτερική ανάπτυξη των Ο.Τ.Α ως οργανισμών

3) ανάπτυξη της επιρροής άλλων φορέων και των συνεργασιών των Ο.Τ.Α

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται, κατά συνέπεια, στη βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας των Ο.Τ.Α και στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης τους, αλλά και στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των παρεχομένων υπηρεσιών στους πολίτες. Επίσης, ως κύρια χαρακτηριστικά του θεωρούνται τα εξής :

- λειτουργία ως εργαλείου αξιοποίησης των δεικτών απόδοσης για την παρακολούθηση του βαθμού επίτευξης των ειδικών και των γενικών στόχων
- ολοκληρωμένο πρόγραμμα αναβάθμισης των διοικητικών ικανοτήτων των Ο.Τ.Α και επίτευξης της τοπικής ανάπτυξης
- εξειδίκευση του και υλοποίησή του από το Ε.Π.Δ των Δήμων αλλά και των Νομικών του Προσώπων
- εκπόνηση από όλους τους εμπλεκόμενους
- οργανικό στοιχείο καθημερινής λειτουργίας και διοίκησης των Δήμων

Για τον σχεδιασμό και την επιτυχή κατάρτιση τους απαιτείται «η συμμετοχή των αιρετών οργάνων, υπηρεσιακών στελεχών, τοπικών φορέων αλλά και ομάδων πολιτών με καθορισμένο τρόπο. Ο τρόπος λήψης των αποφάσεων προγραμματισμού δεν καθορίζεται μόνο από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης αλλά και από τις ανάγκες και προσδοκίες τόσο του ανθρώπινου δυναμικού του δήμου όσο και των κατοίκων τους.⁸ Όπως επισημαίνεται, επίσης, με τον Καλλικράτη προωθούνται ρυθμίσεις, που επιδιώκουν τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των δήμων και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες τους.

Εκτός, όμως, από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, βασικά εργαλεία για τον αναπτυξιακό προγραμματισμό θεωρούνται τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά (ΠΕΠ), τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΤΕΠ) και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Επιπλέον, τον αναπτυξιακό προγραμματισμό των τοπικών κοινωνιών, διευκολύνουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα Equal, Leader και Urban, επιδιώκοντας με την αξιοποίησή τους την υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής

⁸<http://www.kallikratis.eu/>

«Ευρώπης 2020», αλλά και της πολιτικής συνοχής της Ε.Ε. Σημαντική θεωρείται, επίσης, η λειτουργία ως κινήτρων των χρηματοδοτήσεων των ευρωπαϊκών ταμείων για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 5^ο - Εφαρμογή της Εδαφικής Ατζέντας στο τοπικό επίπεδο. Αναφορά στην περίπτωση του Δήμου Αγ. Δημητρίου

Εισαγωγή

Η διερεύνηση των θεμάτων μπορεί να υλοποιηθεί με την αξιοποίηση ποικίλων μεθόδων. Για την προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος της εδαφικής ατζέντας και του ρόλου της στη λειτουργία των Ο.Τ.Α επιλέχτηκε η μελέτη περίπτωσης, καθώς θεωρείται ότι είναι η μέθοδος εκείνη, που θα μπορέσει να οδηγήσει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση του και στην επιτυχή υλοποίηση των στόχων του. Η μελέτη περίπτωσης αποτελεί μία από τις πιο συνηθισμένες ερευνητικές μεθόδους και διευκολύνει την πολύπλευρη διερεύνηση, αξιολόγηση και κατανόηση των διαφόρων θεμάτων. Αναφέρεται ουσιαστικά στη μελέτη μίας ατομικής περίπτωσης ή στη διερεύνηση περιορισμένου αριθμού πτυχών του υπό μελέτη θέματος. Επειδή δεν αναφέρεται σε μεγάλο αριθμό υποκειμένων και δεν θέτει ως στόχο της τη γενίκευση των διαφόρων αποτελεσμάτων εντάσσεται στις ποιοτικές μεθόδους.

Η μελέτη περίπτωσης διαφοροποιείται από τις άλλες ερευνητικές μεθόδους στο ότι ο βασικός της σκοπός θεωρείται η διερεύνηση και η αξιολόγηση της υπό εξέταση περίπτωσης και όχι η προώθηση μίας γενικευμένης αλήθειας. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Bassey (1981), η γενίκευση έχει πιο αόριστο περιεχόμενο, ενώ πιο σαφής είναι ο όρος συσχέτιση, καθώς «ένα σαφές κριτήριο, για να κρίνουμε την αξία μίας μελέτης περίπτωσης είναι ο βαθμός στον οποίο οι λεπτομέρειες είναι επαρκείς και κατάλληλες, έτσι ώστε ένας δάσκαλος που εργάζεται σε παρεμφερείς συνθήκες να συσχετίσει τη λήψη αποφάσεων με όσα περιγράφονται στη μελέτη περίπτωσης. Η συσχέτιση μίας μελέτης περίπτωσης είναι πιο σημαντική από ό,τι η γενίκευσή της»

Υποστηρίζεται, επίσης, ότι τις περισσότερες φορές η προσπάθεια ολιστικής προσέγγισης με την αξιοποίηση της μελέτης περίπτωσης βασίζεται στην αξιοποίηση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Σε γενικές γραμμές αποτελεί μία μέθοδο, που αξιοποιείται για τη συλλογή των απαιτούμενων δεδομένων και για την ενίσχυση της δυνατότητας επεξεργασίας και ανάλυσης παρατηρήσεων και διαφόρων εμπειρικών δεδομένων για την επιτυχή διερεύνηση και αξιολόγηση των σύγχρονων θεμάτων (Δημητρόπουλος, 2004).

Με την αξιοποίηση των βασικών αρχών της μελέτης περίπτωσης, επιδιώκεται η διασαφήνιση και η ερμηνεία των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ατόμων ή των οργανισμών που αποτελούν θέμα διερεύνησης. Επίσης, βασικός τους στόχος είναι να «προσδιορίσουν τις διάφορες διαδικασίες αλληλεπίδρασης που λειτουργούν, να αποδείξουν πώς αυτές επηρεάζουν την εφαρμογή των συστημάτων και πώς επιδρούν στον τρόπο λειτουργίας ενός οργανισμού» (Δημητρόπουλος, 2004).

Στη συγκεκριμένη, λοιπόν, περίπτωση της διερεύνησης του ρόλου της αστικής ατζέντας θεωρήθηκε απαραίτητη η αξιοποίηση της μελέτης περίπτωσης, καθώς μπορεί να διευκολύνει την κατανόηση του ρόλου της και τον τρόπο εφαρμογής της στους Ο.Τ.Α, μελετώντας την περίπτωση του δήμου Αγ. Δημητρίου Αττικής. Τέλος, για την εφαρμογή της συγκεκριμένης μελέτης περίπτωσης επιλέχθηκε το ερευνητικό εργαλείο της παρατήρησης, καθώς διευκολύνει τον σχηματισμό της προσωπικής αντίληψης για τον ρόλο της αστικής ατζέντας και την εφαρμογή της στον συγκεκριμένο δήμο του Β. Αττικής.

5.1 Ο Δήμος Αγίου Δημητρίου Αττικής

Όπως επισημάνθηκε στο πλαίσιο της ανάλυσης και της ερμηνείας της περιφερειακής πολιτικής, η επιτυχής διαχείριση και η αποτελεσματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που σχεδιάζονται για την οικονομική υποστήριξη, κυρίως, των ασθενέστερων περιφερειών, βασίζεται στην αντιμετώπιση των γραφειοκρατικών προβλημάτων και στον τρόπο διαμόρφωσης της εθνικής περιφερειακής πολιτικής. Για τον λόγο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος του ΕΣΠΑ, το οποίο «αποτελείται από οχτώ τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία σχεδιάζουν, οργανώνουν και παρουσιάζουν τις παρεμβάσεις ανάλογα με τον κλάδο τον οποίο ενισχύει η κάθε παρέμβαση, ενώ περιλαμβάνει και πέντε περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία εστιάζουν τις παρεμβάσεις στις ειδικές συνθήκες κάθε χωρικής ενότητας σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, και αποτελείται επιπλέον από δώδεκα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002).

Με βάση τη συγκεκριμένη περιγραφή του ΕΣΠΑ, είναι σαφής ο ρόλος του στην προώθηση της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής και τη διευκόλυνση των προσπαθειών ανάπτυξης των υποβαθμισμένων περιφερειών.

Ιδιαίτερη έμφαση, όμως, πρέπει να δοθεί στον τρόπο αξιοποίησης του ΕΣΠΑ και της εφαρμογής της αστικής ατζέντας σε τοπικό επίπεδο, αξιολογώντας τον τρόπο αξιοποίησής τους από την τοπική αυτοδιοίκηση. Για τον λόγο αυτό στη συνέχεια θα αναλυθεί η εφαρμογή της αστικής ατζέντας στον Δήμο του Αγίου Δημητρίου, που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους και μεγαλύτερους δήμους του Ν. Αττικής αλλά και της χώρας μας (Παπαδασκαλόπουλος κ.α., 2006).

Ένα από τα σημαντικότερα προάστια της Νοτιοανατολικής Αττικής, λοιπόν, θεωρείται ο Δήμος Αγίου Δημητρίου. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του είναι 70.970 κάτοικοι, παρόλο που εκτιμάται ότι ο πραγματικός πληθυσμός του είναι πάνω από 80.000 κάτοικοι. Συνορεύει βόρεια με τον Δήμο Δάφνης – Υμηττού, δυτικά με τον Δήμο Ν. Σμύρνης, νότια με τους Δήμους Αλίμου και Π. Φαλήρου και ανατολικά με τον Δήμο Ηλιούπολης. Για πρώτη φορά έγινε Δήμος το 1964, μετά από την υπογραφή σχετικού διατάγματος. Η πρόσβαση στον δήμο του Αγίου Δημητρίου γίνεται κατά κύριο λόγο με το Μετρό, αλλά και με 23 διερχόμενες και τοπικές λεωφορειακές γραμμές και μία γραμμή δημοτικής συγκοινωνίας.

Οι Δημοτικές υπηρεσίες και το Δημοτικό Θέατρο στεγάζονται σε ιδιόκτητο μέγαρο. Η τοπική οικονομία βασίζεται κατά κύριο λόγο στο εμπόριο, την οικοτεχνία, το εμπόριο και τη μεταποίηση, ενώ οι εμπορικές δραστηριότητες σημειώνονται, κυρίως, στους μεγάλους οδικούς άξονες και αφορούν όλα τα αντικείμενα. Οι κεντρικές υπηρεσίες του Δήμου είναι οι εξής :

- Οικονομική Υπηρεσία
- Τεχνική Υπηρεσία
- Διοικητική Υπηρεσία
- Υπηρεσία Περιβάλλοντος
- Υγειονομική Υπηρεσία
- Κοινωνική Υπηρεσία

Οι συγκεκριμένες υπηρεσίες είναι στελεχωμένες με το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό για την υλοποίηση των στόχων τους και την ανάπτυξη του Δήμου.

Το ενδιαφέρον του Δήμου Αγίου Δημητρίου, επίσης, εστιάζεται στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς εμφανής είναι η προσπάθεια δημιουργίας και ανάδειξης των πράσινων πλευρών του Δήμου. Ειδικότερα, το περιβάλλον αντιμετωπίζεται ως αστικό οικοσύστημα, διερευνώντας με τον τρόπο αυτό τις ιδιαιτερότητες της περιοχής. Επιπλέον, έμφαση δίνεται στην κοινωνική πολιτική, η οποία ασκείται μέσω της λειτουργίας των προγραμμάτων δομών από την Υπηρεσία Υγείας και Πρόνοιας και από την Κοινωνική Υπηρεσία, αλλά και από τον Οργανισμό Παιδείας, Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Προστασίας. Προτεραιότητα των δομών κοινωνικής μέριμνας και αλληλεγγύης αποτελεί ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη προγραμμάτων για την υποστήριξη των ευπαθών πολιτών και τη διευκόλυνση της καθημερινότητάς τους.

Επίσης, στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι η ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση και η επανένταξη των ωφελουμένων, αλλά και η αντιμετώπιση των προβλημάτων της ανεργίας και ψυχολογική υποστήριξη και καθοδήγηση των ευπαθών ομάδων, από τους εξειδικευμένους επαγγελματίες υγείας του Δήμου. Τα Νομικά Πρόσωπα του Δήμου είναι ο Οργανισμός Πολιτισμού, Αθλητισμού και Περιβάλλοντος και ο Οργανισμός Παιδείας, Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Προστασίας και το έργο τους αφορά την ανάπτυξη των τομέων του πολιτισμού, του αθλητισμού, του περιβάλλοντος, της παιδείας και της κοινωνικής μέριμνας.

5.2 Ο Δήμος Αγίου Δημητρίου και η αστική ατζέντα

Όπως ήδη επισημάνθηκε η αστική ατζέντα αφορά την αποτελεσματική διαχείριση των θεμάτων με αστικό περιεχόμενο, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές. Για τον λόγο αυτό θεωρείται σημαντική η στοχευμένη και ενεργή εμπλοκή σε ευρωπαϊκά δίκτυα πόλεων αλλά και η προώθηση επωφελών και στρατηγικών διμερών σχέσεων. Για την υλοποίηση όλων αυτών, θεωρείται απαραίτητος ο σωστός σχεδιασμός των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Δήμων, που αποτελούν το βασικό εργαλείο για την υλοποίηση των στόχων και την επιτυχή αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων.

Για τον λόγο αυτό στη συνέχεια θα επισημανθούν βασικά χαρακτηριστικά του επιχειρησιακού προγράμματος και θα παρουσιαστεί ο τρόπος εφαρμογής της αστικής ατζέντας στον Δήμο Αγίου Δημητρίου, με βάση τις σημαντικότερες εταιρικές σχέσεις της. Με τον τρόπο αυτό θα αποδειχθεί η σημασία της περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε και της χρηματοδότησης από τα ευρωπαϊκά ταμεία δράσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη των σύγχρονων αστικών κέντρων και την ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αγίου Δημητρίου

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Αγίου Δημητρίου αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα τοπικής και λειτουργικής ανάπτυξης του συγκεκριμένου Δήμου, σύμφωνα με τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις, που υπάρχουν σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Έχει συνταχθεί με βάση την ανάγκη αναβάθμισης των υποδομών, αύξησης των τοπικών επενδύσεων και εκσυγχρονισμού του τρόπου οργάνωσης του Δήμου, δίνοντας, όμως, ιδιαίτερη έμφαση στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής. Οι σημαντικότεροι άξονες του Ε.Π είναι οι εξής :

- βελτίωση και ανάπτυξη του οικιστικού περιβάλλοντος και των υποδομών
- προώθηση της παιδείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού για όλους
- ανάπτυξη και διαχείριση κοινωνικών πολιτικών υγείας και πρόνοιας
- βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του Δήμου και ανάπτυξη της σχέσης του Δήμου με τους κοινωνικούς εταίρους της πόλης
- ανάπτυξη και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και βελτίωση όρων και καθαριότητας πόλης

Οι περισσότερες από αυτές τις δράσεις αφορούν την προσπάθεια της Δημοτικής Αρχής του Δήμου Αγίου Δημητρίου να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων και να δημιουργήσει έναν Δήμο, σύμφωνα με τις κοινοτικές οδηγίες και το περιεχόμενο της αστικής ατζέντας. Επιπλέον, το συγκεκριμένο Ε.Π συντάχθηκε με βάση την ανάγκη σωστής αξιοποίησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων, δίνοντας

ιδιαίτερη έμφαση στον σωστό προγραμματισμό και στην αποτελεσματική διεκδίκηση των χρηματοδοτήσεων.

Αστική Φτώχεια

α) Δημοτικός Λαχανόκηπος

Ένα από τα βασικότερα σημεία της αστικής ατζέντας αποτελεί η ενίσχυση της αστικής γεωργίας, η οποία ανακαλύπτεται και αξιοποιείται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, λόγω της φτωχοποίησης αρκετών οικοκυριών στα αστικά κέντρα και με βάση την υιοθέτηση των βασικών αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αστική γεωργία αφορά την «καλλιέργεια φυτών ή/και την εκτροφή ζώων μέσα στον αστικό ιστό ή στις παρυφές της πόλης από τους κατοίκους της, αποβλέποντας κυρίως στην αυτοκατανάλωση των νοικοκυριών σε φρέσκα και ποιοτικά προϊόντα (FAO, 2007)». Ουσιαστικά, αποδίδεται στην οικονομική κρίση και στις υφεσιακές πολιτικές των τελευταίων ετών, αλλά και στην αστική υποβάθμιση, γεγονός που ερμηνεύει την στροφή των περισσότερων ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων στην ανάπτυξη και την αξιοποίησή της.

Στο πλαίσιο αυτό τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται οι δημοτικοί λαχανόκηποι, οι οποίοι εντάσσονται στο πλαίσιο της αστικής ατζέντας. Ειδικότερα, η δημιουργία τους αποδίδεται στην τάση ανακούφισης και υποστήριξης των κοινωνικών ομάδων, αλλά και στην τάση κοινωνικής ένταξης, μέσω της παραγωγής ιδίων τροφίμων. Επιπλέον, στόχος τους θεωρείται και η περιβαλλοντική διαχείριση αλλά και ο εξωραϊσμός των αστικών κέντρων. Η στροφή των περισσότερων δήμων στους δημοτικούς λαχανόκηπους αποδίδεται, λοιπόν, στο κοινωνικό αίτημα, που εκδηλώνεται για «(επαν)οικειοποίηση του δημόσιου χώρου και την ανάγκη επανασύνδεσης με τη φύση, τη γεωργική γη και τις αγροτικές αξίες μέσω της ίδιας παραγωγής φρέσκων κηπευτικών»

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η λειτουργία των Δημοτικών λαχανόκηπων του Δήμου αγίου Δημητρίου, οι οποίοι εντάσσονται στο πλαίσιο της λειτουργίας της Κοινωνικής και Υγειονομικής Υπηρεσίας, του Οργανισμού Παιδείας, Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Προστασίας. Ενεργός είναι, επίσης και η συμμετοχή αρκετών εθελοντικών ομάδων, που διευκολύνουν το έργο των δημοτικών υπηρεσιών και του ΝΠΔΔ. Με τη δημιουργία τους επιδιώκεται να ικανοποιηθούν καθημερινές και

άμεσες ανάγκες των δημοτών, αλλά και να διασφαλιστούν η κοινωνική ισορροπία και συνοχή.

Για τη δημιουργία τους αξιοποιήθηκε μία μη οικοδομήσιμη και αδόμητη περιοχή, με στόχο να δοθεί η δυνατότητα στις ευπαθείς ομάδες να καλύψουν τις ανάγκες τους με ίδια τρόφιμα. Δικαιούχοι θεωρούνται όσοι καλύπτουν βασικά κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια, ενώ ο χρόνος του δικαιώματος χρήσης της γης έχει οριστεί σε 2 χρόνια.

Καλλιεργούνται αποκλειστικά και μόνο βιολογικά προϊόντα και οι 45 δικαιούχοι υποχρεούνται να δίνουν το 10 % των προϊόντων τους στο Κοινωνικό Παντοπωλείο για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών τους. Όπως επισημαίνεται, «οι Δημοτικοί Λαχανόκηποι ήταν μια τολμηρή εναλλακτική παρέμβαση μέσα στο βεβαρυσμένο αστικό περιβάλλον της πόλης του Αγίου Δημητρίου. Μιας πόλης πυκνοδομημένης με σημαντική έλλειψη χώρων πρασίνου».

β) Κοινωνικό Φροντιστήριο

Από το 2014 λειτουργεί στον Δήμο του Αγίου Δημητρίου το Κοινωνικό Φροντιστήριο, το οποίο έχει ως στόχο του την παροχή πρόσθετης διδακτικής στήριξης σε μαθητές που δεν μπορούν να έχουν παρόμοια στήριξη από τα ιδιωτικά φροντιστήρια λόγω της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης. Το Κοινωνικό Φροντιστήριο έχει προσφέρει μέχρι σήμερα διδακτική στήριξη σε 350 περίπου μαθητές, ενώ 100 εθελοντές διδάσκαλοι συμμετέχουν στις δράσεις του.

γ) Κοινωνικό Παντοπωλείο

Η λειτουργία του Κοινωνικού Παντοπωλείου του δήμου Αγ. Δημητρίου εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής του Δήμου, με απώτερο στόχο την παροχή ειδών πρώτης ανάγκης στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες της περιοχής. Επίσης, προτεραιότητα των υπευθύνων του Κοινωνικού Παντοπωλείου είναι να διευκολύνουν την επανένταξη στην αγορά εργασίας των ανέργων δημοτών και την άρση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της ανεργίας, παρέχοντας τους τις απαιτούμενες ευκαιρίες για την ομαλή κοινωνική τους ενσωμάτωση. .

Επιπλέον, βασική τους επιδίωξη τους θεωρείται η συστηματική παροχή ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης από τους εξειδικευμένους επιστήμονες της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου, δίνοντας λύσεις σε βασικά τους προβλήματα και αναβαθμίζοντας την καθημερινότητά τους. .

Αειφόρος χρήση γης και φυσικές λύσεις

Περιβαλλοντικές αναπλάσεις

Όπως ήδη επισημάνθηκε, οι σύγχρονες ευρωπαϊκές πόλεις είναι απαραίτητο να αποτελούν τόπους περιβαλλοντικής, οικολογικής ή πράσινης αναγέννησης, δίνοντας μεγάλη έμφαση στην προστασία και στην αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος γύρω από τις πόλεις. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η Πράξη «Περιβαλλοντική Αναβάθμιση – Ανάπλαση της περιοχής Μεσονήσι, η οποία υπάγεται στον άξονα «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος – Προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων» από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη».

Το συγκεκριμένο έργο αφορά περιοχή, που εντάσσεται στον αστικό ιστό του Δήμου Αγίου Δημητρίου και αναφέρεται σε φυτεύσεις πεζοδρόμων και πεζοδρομίων. Η συνολική δαπάνη του έργου ανέρχεται στα 2.500.000 και καλύπτεται από το ΕΣΠΑ 2014 -2020. Στόχος της συγκεκριμένης παρέμβασης είναι η περιοχή αυτή να αποτελέσει χώρο αναψυχής, αλλά και να ικανοποιήσει αισθητικούς σκοπούς, να βελτιώσει τις περιβαλλοντικές συνθήκες και να ενοποιήσει μέσω της φύτευσης την περιοχή με το ευρύτερο τοπίο.

Ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εταιρική αυτή σχέση, επειδή αυξάνονται τα τελευταία χρόνια οι ροές μεταναστών στην Ελλάδα και τον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς το 2016 1,2 εκατομμύρια περίπου άνθρωποι ζήτησαν άσυλο στην ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό προγράμματα, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ενισχύουν την οικονομική ενσωμάτωση των προσφύγων.

Είναι εμφανές, λοιπόν, ότι ο Δήμος Αγίου Δημητρίου παρόλο, που δεν διαθέτει τις απαιτούμενες δομές φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων, προσπαθεί να διευκολύνει τη φιλοξενία των μεταναστών. Ειδικότερα, σε συνεργασία με την ανοικτή συνέλευση Πολιτών Μπραχαμίου έχει προωθηθεί η φιλοξενία 50 Σύριων προσφυγών, ηλικιωμένων και οικογενειών, σε υποτυπώδεις εγκαταστάσεις, που υπάρχουν για την προσωρινή διαμονή τους στην περιοχή του Ασυρμάτου.

Ενεργειακή μετάβαση

α) Πράσινες ταράτσες σε δημοτικά κτίρια

Ο Δήμος Αγίου Δημητρίου έχει προχωρήσει σε αρκετές δράσεις, που αφορούν την ενεργειακή μετάβαση. Ειδικότερα, σημαντική θεωρείται η δράση δημιουργίας πράσινων ταρατσών σε δημοτικά κτίρια. Οι πράσινες ταράτσες δημιουργήθηκαν στα σχολικά συγκροτήματα :

- 1) 4^ο & 2^ο ΕΠΑΛ
- 2) 1^ο και 2^ο ΣΕΚ
- 3) 20^ο Δημοτικό Σχολείο

β) Ενεργειακή αναβάθμιση δημοτικών κτιρίων

Με βάση το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη ΕΠΠΕΡΑΑ» έχει προωθηθεί το πρόγραμμα Ενεργειακής Αναβάθμισης των παρακάτω δημοτικών κτιρίων:

- 1) 1^ο Δημοτικό Σχολείο
- 2) Κλειστό Γυμναστήριο Δήμου Αγίου Δημητρίου
- 3) 7^ο Δημοτικό Σχολείο

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι βασικές αρχές της Συμφωνίας του Άμστερνταμ αλλά και οι πρωτοβουλίες του Δήμου Αγίου Δημητρίου, προκειμένου να διαφανεί αν ο συγκεκριμένος Δήμος έχει υιοθετήσει τις βασικές αρχές της Αστικής Ατζέντας της Ε.Ε.

Πίνακας 1 – Πίνακας συνάφειας στρατηγικής Δήμου Αγ. Δημητρίου και Αστικής Ατζέντας Ε.Ε

Στρατηγική Ε.Ε	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αγίου Δημητρίου
Ένταξη μεταναστών και προσφύγων	Φιλοξενία προσφύγων
Στέγαση	Παραχώρηση ακινήτων για τη λειτουργία τοπικών μονάδων υγείας
Αστική Φτώχεια	Κοινωνικό Παντοπωλείο – Δημοτικοί Λαχανόκηποι - Κοινωνικό Φροντιστήριο – Κοινωνικό Φαρμακείο
Ποιότητα αέρα	Έλεγχος αέρα
Κυκλική Οικονομία	Ανακύκλωση
Ψηφιακή Σύγκλιση	Ηλεκτρονική διασύνδεση σχολείων και υπηρεσιών
Αστική Κινητικότητα	Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής / Βελτίωση Μεταφορικής υποδομής, κυκλοφορίας, συγκοινωνίας και στάθμευσης
Απασχόληση και δεξιότητες	Στήριξη ΜΜΕ επιχειρήσεων
Ενεργειακή Μετάβαση	Προώθηση ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών ενέργειας / πράσινες ταράτσες σε δημοτικά κτίρια
Κλιματική Προσαρμογή	Χρήση φωτοβολταϊκών
Αειφόρος χρήση γης και φυσικών λύσεων	Κομποστοποίηση / ανάπτυξη μεθόδων βιώσιμης διαχείρισης απορριμμάτων /

	περιβαλλοντικές αναπλάσεις
Καινοτόμες και Υπεύθυνες Δημόσιες Συμβάσεις	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός υπηρεσιών ΟΤΑ, ηλεκτρονική διακυβέρνηση και επικοινωνία, προώθηση δράσεων εθελοντισμού, αναπτυξιακές δραστηριότητες

Σε γενικές γραμμές αποδεικνύεται ότι ο τρόπος λειτουργίας του Δήμου Αγίου Δημητρίου βασίζεται στην υιοθέτηση των πολιτικών της Ε.Ε, που αποσκοπούν στη στήριξη των πόλεων, των κωμοπόλεων και των λειτουργικών αστικών περιοχών, επιτυγχάνοντας τη στενότερη σύνδεση με τον ευρωπαϊκό κύκλο χάραξης πολιτικής. Ειδικότερα, αξιοποιούνται τα κοινοτικά αστικά προγράμματα, που αφορούν καινοτόμες παρεμβάσεις. Παρόλα αυτά θεωρείται απαραίτητη η λήψη πρωτοβουλιών για την υιοθέτηση των βασικών αρχών της κυκλικής οικονομίας, της ψηφιακής σύγκλισης και του τομέα της απασχόλησης και των δεξιοτήτων, με απώτερο στόχο την αστική ανάπτυξη του Δήμου.

Με τον τρόπο αυτό, τέλος, δήμοι σαν αυτόν του Αγίου Δημητρίου μπορούν να εκφράσουν και αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους ως κινητήριοι μοχλοί της κοινωνικής ένταξης, της απασχόλησης και της οικονομικής και αειφόρου ανάπτυξης.

- 1) τα προγράμματα Πρωτοβουλίας URBAN
- 2) τα προγράμματα του άρθρου 10 Ειδικού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια εμφανής είναι η άσκηση από την Ε.Ε μίας εκσυγχρονισμένης και αναβαθμισμένης πολιτικής, με απώτερο στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και τη βιώσιμη ανάπτυξη των κρατών – μελών της. Η πολιτική αυτή σχεδιάζεται και υλοποιείται με βάση την ανάγκη να προσαρμογής στις απαιτήσεις και τις προκλήσεις, που δημιουργεί η ενσωμάτωση νέων κρατών διευκολύνοντας την ομαλή ενσωμάτωση τους και προωθώντας τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών και οικονομιών. Για τον λόγο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική η ενδυνάμωση της περιφερειακής πολιτικής, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην επιτυχή διαχείριση των διαφόρων προβλημάτων και στη βιώσιμη ανάπτυξη, ακόμη και των μη αναπτυγμένων κρατών.

Για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αξιοποιείται ο θεσμός των Ευρωπαϊκών Ταμείων, των Κοινοτικών Δράσεων και των ευρωπαϊκών πολιτικών για την άντληση των απαιτούμενων κονδυλίων για την ενίσχυση των περιφερειακών οικονομικών και κοινωνιών. Υποστηρίζεται, επίσης, ότι στον χώρο της Ε.Ε εξακολουθούν να υπάρχουν κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες σε αρκετές περιφέρειες, γεγονός που καθιστά σε αρκετές περιπτώσεις ανέφικτη σύγκλιση τους, στις αναπτυγμένες περιφέρειες της. Στο πλαίσιο αυτό αναλαμβάνονται δράσεις για την ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής, η οποία καλείται να αμβλύνει τις ανισότητες αυτές και να προωθήσει την αναβάθμιση τους επιπέδου της ποιότητας ζωής των κατοίκων της, αλλά και να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη τους. Στο πλαίσιο αυτό άρχισαν να λειτουργούν τα Ευρωπαϊκά Ταμεία, τα οποία έχουν ως στόχος τους την ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των Περιφερειών της Ε.Ε, ακόμη και αυτών που θεωρούνται απομακρυσμένες και μη αναπτυγμένες.

Η άντληση κονδυλίων από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία και η παροχή των επιχορηγήσεων στις Περιφέρειες γίνονται συστηματικό τρόπο και με τις αρχές της εταιρικής σχέσης και της συγκέντρωσης των πόρων, που υιοθετεί η Ε.Ε. Επιπλέον, η Ε.Ε έχει προωθήσει στην ανάπτυξη πολιτικών, όπως είναι τα ΚΠΣ, η Agenda 2000 και τα ΕΣΠΑ, διευκολύνοντας με τον τρόπο αυτό την κατανόηση και την αξιολόγηση των αναγκών των περιφερειών.

Επίσης, αξιολογώντας τις ανάγκες των περιφερειών προωθείται ο καθορισμός και η κατανομή των κονδυλίων για την κάλυψη των προτεραιοτήτων και την ικανοποίηση των στόχων των ευρωπαϊκών περιφερειών, θέτοντας ως προτεραιότητας της η Ε.Ε την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης της.

Πρέπει να επισημανθεί ότι η ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτικής της Ευρώπης καθορίζεται από τη διαρκή διεύρυνση των μελών της και την ένταξη κρατών, που αντιμετωπίζουν σοβαρά περιφερειακά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, όπως είναι η Ελλάδα. Ταυτόχρονα, η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική επιδιώκει την προώθηση των διαρθρωτικών μέτρων, που θεωρούνται απαραίτητα για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και του τρόπου λειτουργίας του ανταγωνισμού στα κράτη μέλη της Ε.Ε. Επίσης, καθορίζεται από τον οικονομικό χαρακτήρα, που διακρίνει τα τελευταία χρόνια την ευρωπαϊκή πολιτική. Με βάση αυτά τα στοιχεία σχεδιάζονται κάθε φορά οι άξονες και οι προτεραιότητες της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, οι οποίοι μεταβάλλονται ανάλογα με την ευρύτερη πολιτική της Ευρώπης αλλά και τις ανάγκες, τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες των τοπικών κοινωνιών.

Με βάση τον ιδιαίτερο αυτό τρόπο θεώρησης της περιφερειακής πολιτικής από την Ε.Ε αλλά και για να κατανοηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η σημασία της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής, πρέπει να επισημανθεί ότι «η περιφέρεια αποτελεί μια δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όρια και το περιεχόμενό της επηρεάζονται από διαχρονικές μεταβολές των κοινών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων που την αποτελούν». Επιπλέον, οι περιφέρειες διακρίνονται σε :

- 1) Λειτουργικές περιφέρειες
- 2) Περιφέρειες που επιλέγονται από την κεντρική εξουσία για την αξιοποίηση διαφόρων προγραμμάτων
- 3) Ομοιογενείς περιφέρειες

Είναι εμφανές ότι οι περιφερειακές αναφέρονται στις πολιτικές, « που επιδιώκουν με συστηματικό τρόπο και με μια σειρά από μέτρα να ενισχύσουν την ποιότητα και επάρκεια των παραγωγικών και κοινωνικών υποδομών, του κεφαλαίου και των ανθρώπινων πόρων αλλά και των δομών και μηχανισμών διοίκησης περιοχών με

αναπτυξιακή υστέρηση, έτσι ώστε να βελτιώσουν τις παραγωγικές τους εξειδικεύσεις και να ενισχύσουν ή να διευρύνουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζουν και τα μέσα κοινοτικής πολιτικής, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι τα εξής :

- 1) παροχή επιδοτήσεων ή επιχορηγήσεων
- 2) ενίσχυση κοινωνικής και οικονομικής υποδομής
- 3) παροχή φορολογικών κινήτρων
- 4) άσκηση ελέγχων και παροχή αντικινήτρων
- 5) ενίσχυση θεσμικών κινήτρων
- 6) αξιοποίηση ευρωπαϊκών μεσών άσκησης περιφερειακής πολιτικής
- 7) παροχή πιστωτικών κινήτρων

Αναγνωρίζοντας και κατανοώντας, λοιπόν, τη σημασία της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής στη συγκεκριμένη μελέτη δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση και στην αξιολόγηση της εδαφικής ατζέντας. Προτεραιότητα της αστικής ατζέντας αποτελεί η βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων, επιτυγχάνοντας την άρση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων και αποκλεισμούς και την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Στο πλαίσιο αυτό αρκετές πόλεις έχουν βοηθηθεί από την αξιοποίηση σημαντικών επενδυμένων κεφαλαίων, που αντλούνται από τα διάφορα προγράμματα συνοχής της Ε.Ε. Ειδικότερα , έχουν προωθηθεί σημαντικές δράσεις, με απώτερο στόχο την αστική ανάπτυξη.

Ταυτόχρονα, μέσα από τη μελέτη αυτή παρουσιάστηκε ο τρόπος εφαρμογής της αστικής ατζέντας σε τοπικό επίπεδο, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των θεμάτων εταιρικών σχέσεων και στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό δίνεται ώθηση στην ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία, αξιοποιώντας τα κοινοτικά κονδύλια, μπορεί να δώσει λύσεις σε καίρια κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα και να εκσυγχρονίσει τον τρόπο λειτουργίας των σύγχρονων αστικών κέντρων.

Μελετώντας τον τρόπο διαχείρισης, επίσης, της αστικής ατζέντας στον Δήμο Αγίου Δημητρίου, γίνεται κατανοητό ότι η αστική ατζέντα μπορεί να αξιοποιηθεί από τους δημάρχους, για να συγκρίνουν τον τρόπο λειτουργίας των πόλεων τους με τις άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, αλλά και να διευρύνουν τις γνώσεις τους για τον τρόπο διαχείρισης των σύγχρονων θεμάτων. Επίσης, η επιτυχής αξιοποίηση της μπορεί να υλοποιηθεί, καλλιεργώντας κλίμα συνεργασίας μεταξύ των πόλεων και των δήμων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ανταλλάσσοντας καλές πρακτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους. Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στον σωστό προγραμματισμό για την αποτελεσματική διεκδίκηση των απαιτούμενων ευρωπαϊκών κονδυλίων για την ανάπτυξη των αστικών κέντρων και των δήμων.

Βιβλιογραφία

- Ανδρικόπουλος, Σ., (2011), Προϋποθέσεις και προοπτικές για την εφαρμογή περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα, Καβάλα
- Ανδρικοπούλου, Ε., (1995α), Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή ένωση. Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από την Συνθήκη της Ρώμης έως το Μάαστριχτ , Αθήνα, Εκδόσεις Θεμέλιο
- Δαγτόγλου, Π., (1989), Συνθήκη της ΕΟΚ ενημερωμένη. Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα
- Δημητρόπουλος, Ε., (2004). Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας: προς ένα συστηματικό δυναμικό μοντέλο μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας. Αθήνα: Έλλην
- Κάτσος, Α., (2007), Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και η HabitatAgenda, Αθήνα
- Κοκκώσης Χ. & Ψυχάρης Ι. (επ.) (2005) Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα: Τάσεις και Προοπτικές, Πρακτικά Ημερίδας του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας
- Κόνσολας, Ν., (1997), Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Μαραβέγιας, Ν. & Τσινισιζέλης, Μ., (2007), ‘ Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πενήντα Χρόνια’ Θεμέλιο
- N.3852/2010
- Παπαδασκαλόπουλος Α.. & Χριστοφάκης Σ. Μ. (2002), Περιφερειακός Προγραμματισμός, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Παπαδασκαλόπουλος Α., Χριστοφάκης Μ. (2003), Αγορά Χωρίς Σύνορα, σελ: 49-71, Αθήνα: Παπαζήση

Παπακωνσταντινίδης Λ., (2010), Ο ρόλος των ΟΤΑ στον Τοπικό Αναπτυξιακό Σχεδιασμό, ΕΣΤΑ, Αθήνα.

Στεφάνου, Κ., (1999), Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, 4η αναθεωρημένη έκδοση, Τόμος Γ': Πολιτικές και Δυναμική της Ολοκλήρωσης, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα,

Τσούκαλης, Λ., (1998), Η νέα Ευρωπαϊκή Οικονομία. Στο κατώφλι του 21ου αιώνα, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση

Φαναριώτης Π. (1999). Δημόσια Διοίκηση Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση. Αθήνα, Σταμούλης

Χριστοφάκης Σ. Μ. (2001), Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική, Αθήνα. Εκδόσεις Παπαζήση

Borras, S., (2009), The politics of the Lisbon strategy : The changing role of the Commission, West European Politics, 32 (1), pp. 97-118

Tondl, T, (2005), The European Union Regional Policy στο Peter Van der Hoek (ed) Handbook of Public Administration and Policy in the European Union, Taylor & Francis

[http://urbact.eu/%CE%B7-](http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5)

[%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-](http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5)

[%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-](http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5)

[%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5](http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5)

Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, στο: <http://www.ypes.gr/el/>

<http://www.kallikratis.eu/>

https://www.espa.gr/elibrary/PA_ESPA_2014_2020.pdf

<http://www.dad.gr/>

<http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf